

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

**Tomáš Langr**

**Náhrada nákladů řízení se zvláštním zaměřením na  
bagatelní spory**

**Diplomová práce**

**Olomouc 2013**

## **PROHLÁŠENÍ O PŮVODNOSTI PRÁCE**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Náhrada nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Holovousích dne 25. srpna 2013

---

Tomáš Langr

## **PODĚKOVÁNÍ**

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její odborné vedení, tvůrčí inspiraci, ale i za její trpělivost a vstřícnost.

# OBSAH

PROHLÁŠENÍ O PŮVODNOSTI PRÁCE.....	2
PODĚKOVÁNÍ.....	3
OBSAH .....	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK .....	6
ÚVOD .....	7
1 Náklady řízení .....	11
1.1 Historický exkurs.....	11
1.2 Náklady řízení - pojem .....	11
1.3 Názory judikatury a praxe k pojmu nákladů řízení .....	12
2 Placení a hrazení nákladů řízení.....	15
2.1 Zásada zájmová .....	15
2.2 Zásada úspěchu ve věci .....	16
2.3 Plný úspěch ve věci .....	17
2.3.1 Účelnost nákladů řízení.....	17
2.3.2 De lege ferenda - účelnost nákladů souvisejících s dopravou .....	18
2.3.2 Názory judikatury na pojem účelnost .....	20
2.4 Úspěch a neúspěch obou účastníků je přibližně stejný.....	23
2.5 Částečný úspěch ve věci .....	23
2.5.1 Neúspěšný účastník hradí náklady řízení úspěšnému .....	23
2.5.2 De lege ferenda - rozdělení advokátů do několika skupin.....	24
2.5.3 De lege ferenda – rozšíření moderačního práva soudu .....	26
2.5.4 Neúspěch v nepatrné části.....	28
2.6 Přiznání náhrady nákladů řízení neúspěšnému účastníku .....	29
2.7 Výjimky ze zásady úspěchu ve věci .....	31
2.7.1 Řízení, která lze zahájit i bez návrhu .....	31
2.7.2 Soudní smír .....	32
2.7.3 Zastavení řízení .....	33
2.7.4 Zpětvzetí žaloby .....	34
2.7.5 Odmítnutí žaloby .....	35
2.7.6 Nové ustanovení § 142a OSŘ .....	36

2.8 Zásada zavinění .....	37
3. Bagatelní spory.....	39
3.1 Pojem a vývoj institutu .....	39
3.2 Názory judikatury a praxe na výši částky bagatelních věcí.....	41
3.3 Přípustnost odvolání v bagatelních sporech .....	42
3.4 Přípustnost odvolání proti výroku o nákladech řízení v bagatelních sporech .....	43
3.5 Bagatelní spory zahájené tzv. formulářovými žalobami .....	44
3.6 Zrušení vyhlášky 484 Ústavním soudem.....	47
ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ .....	54
Komentáře .....	54
Monografie .....	54
Odborné články.....	54
Judikatura.....	55
Právní předpisy .....	56
SHRNUTÍ / SUMMARY .....	58
Náhrada nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory .....	58
Reimbursement of the proceedings costs with special emphasis to small claim disputes ...	58
KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS .....	59

## SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- **OSŘ** - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- **OSŘ 1950** - zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních
- **CŘS** - zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních
- **vyhláška 484** – vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníků advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
- **AT** - vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
- **OZ** – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

## ÚVOD

V poslední době se hojně diskutuje o otázce nákladů řízení, ať již na půdě teoretické, v praxi či mezi osobami bez právního vzdělání. Toto téma je poměrně kontroverzní, neboť každý má na věc nějaký názor a argumenty ostatních odmítá, a to z toho důvodu, že je na věci osobně zainteresován. Pro některé výše nákladů řízení je nadměrně vysoká a brání v uplatnění jejich práv, pro druhé je to jakási zábrana proti malicherným sporům. Další k problematice přistupují čistě pragmaticky, a to tak, že kdyby každý včas plnil své závazky, žádný problém nevznikne. V rámci této celospolečenské diskuze se však zapomíná na to hlavní, a to na účel civilního procesu.

V rámci každého civilního řízení budou muset strany vždy vynaložit určité náklady pro to, aby řízení proběhlo řádně. Po vynesení rozhodnutí v meritu věci, pak přichází rozhodnutí o tom, která strana musí nahradit náklady řízení straně druhé. Tento systém funguje již od 19. století a myslím, že se osvědčil. Avšak vždy je nutné pamatovat na účel civilního procesu jako celku. Účelem civilního procesu není náhrada těchto nákladů sama o sobě, ale poskytování ochrany subjektivním soukromým právům, tedy rozsouzení právního sporu a nastolení právního míru mezi spornými stranami.<sup>1</sup>

Motivací k napsání diplomové práce na téma Náhrada nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory jsem pojal již během působení na Okresním soudě v Jičíně. Zde jsem se s touto problematikou hojně setkával a často mě zarážela výše nákladů řízení právě v bagatelních věcech. Tehdy vrcholilo neblaze proslulé skupování drobných pohledávek inkasními společnostmi a jejich následné vymáhání advokátem. Už tehdy jsem tento postup shledával velmi nespravedlivým a nemorálním. Takových případů bylo opravdu mnoho, odhadem tvořily více jak polovinu občanskoprávní agendy Okresního soudu v Jičíně. Nezaplacené televizní poplatky ve výši nepřesahující 1. 000 Kč, pokuty za jízdy městskou hromadnou dopravou bez platné jízdenky, nezaplacené složenky apod. Tyto případy jsou velmi jednoduché jak o stránce právní, tak po stránce skutkové. Navíc žaloby v uvedených případech advokát podává pomocí předem připravených platebních rozkazů, kdy pouze změní identifikační údaje žalovaného, výši dlužné částky a další drobné údaje. Náročnost těchto úkonů je velmi nízká až automatická a není třeba ani znalost právního řádu. Tyto úkony navíc za advokáty vykonávají jejich zaměstnanci, tudíž advokát pak pouze žalobu podepíše. Někdy

---

<sup>1</sup> LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem. *Právní fórum*, 2012, č. 5, s. 191 - 198

nedojde ani k tomu, neboť díky povinné datové schránce stačí připojit zaručený elektronický podpis. Za takto jednoduché úkony si pak advokát naučtuje osmi až desetinásobek dlužné částky, což shledávám nespravedlivým, nevhodným a neetickým.

Dalším faktorem, který mě utvrdil v napsání diplomové práce na toto téma, byla Studentská právní poradna. Zde jsem se setkal s různorodými osudy a právními problémy, avšak každý případ byl v jednom stejný. Klient chtěl vždy vědět, kolik finančních prostředků bude muset vynaložit, bude-li chtít věc řešit soudně. Uvedené je dokladem toho, že náklady řízení, zejména pak jejich náhrada, jsou hlavním faktorem, který ovlivňuje uvažování osob, zda-li se se svým problémem obrátí na soud, či nikoli.

Z výše uvedených důvodů je problematika hrazení nákladů řízení, zvláště v bagatelních věcech, velice zajímavá a vnímám ji jako vysoce aktuální. Díky mému přirozenoprávnímu vnímání světa (nejen právního) budu ve své diplomové práci operovat i s hodnotami spravedlnosti, svědomí, zohledním morální a etickou stránku problému, neboť leckdy tyto pojmy jsou rozhodujícím faktorem, pro to, do které skupiny bude osoba patřit. Zda-li k zastáncům současné právní úpravy, kteří neshledávají v „ožebračování“ dlužníků problém, či k odpůrcům neetických praktik některých žalobců. Navíc tyto hodnoty jsou často opomíjeny, což není dle mého názoru správné.

Diplomovou práci jsem rozdělil do tří kapitol. Pro komplexní pochopení dané tématu se první dvě kapitoly věnují náhradě nákladů řízení. Svou práci zaměřím především na současnou právní úpravu hrazení nákladů řízení, avšak ani právní úprava minulá nebude opomenuta, zejména pak budou zohledněny důležité novely OSŘ. Východiskem mi bude obecná úprava obsažená v ustanoveních § 142 - § 150 OSŘ. Třetí kapitola je zaměřena na problematiku bagatelních věcí, kde stěžejním ustanovením je § 202 odst. 2 OSŘ. Jelikož se jedná o velmi rozsáhlé téma, určitými problémy se chci zabývat více, jiné instituty naopak upozadím. Mým cílem je současnou právní úpravu analyzovat, následně zhodnotit a navrhnout zákonodárci možná řešení problematických částí OSŘ.

Důraz bude také kladen na srozumitelnost současné právní úpravy. Při studiu problematiky tématu diplomové práce jsem nabyl dojmu, že nynější právní úprava je pro mnoho osob bez právního vzdělání na více místech nesrozumitelná. S tímto problémem bych se chtěl zabývat také, neboť právě nesrozumitelnost právní úpravy nákladů řízení je důvodem, proč si účastníci řízení raději zvolí advokáta. Tím samozřejmě dochází k nárůstu nákladů řízení. V bagatelních sporech je takový nárůst nákladů řízení zvláště patrný. Dalším cílem diplomové práce je navrhnout zákonodárci úpravu současného znění OSŘ, takovým způsobem, aby náklady řízení vznikaly v co nejnutnější míře.



V neposlední řadě bych chtěl svojí diplomovou prací docílit větší svobody či volnosti pro soudce v rámci rozhodování o nákladech řízení. Myslím, že současná procesní úprava jim nedává tolik prostoru k tomu, aby mohly být zohledněny specifika každého případu. Z tohoto důvodu vnímám rozhodování o nákladech řízení spíše jako proces automatický, což není dle mého názoru vhodné. Navrhuji proto celou řadu úprav, které soudcům dovolí svobodněji rozhodovat.

V diplomové práci jsem využil několik metod vědeckého zkoumání. Pomocí metody historické porovnávám právní úpravu minulou se současnou a zhodnocením těchto docházím k závěru, která právní úprava je optimálnější. Dále využívám metodu gramatickou, kdy rozbořím slova a slovních spojení zákona docházím k závěrům, že některé části OSŘ jsou neurčité a nesrozumitelné, navrhuji proto zákonodárci řešení. Metoda teleologická byla použita při zkoumání smyslu a účelu zákona, který se mnohdy v rámci problematiky náhrady nákladů řízení vytrácí. Dále byly použity metoda logického výkladu a metoda komparativní. V rámci detailního prozkoumávání problematiky náhrady nákladů řízení byla použita i metoda analýzy, kdy rozdělením určitého institutu na dílčí okruhy, rozbořím těchto okruhů, jejich vlastností a podstatných znaků, se snažím nalézt problematické části daného institutu a odstranit je. Při závěrečném zhodnocení používám také metodu syntézy, kdy se snažím vyvodit obecné závěry.

Odborná literatura, která se věnuje problematice hrazení nákladů řízení, není v současné době podrobně a uceleně upravena. Tuto problematiku lze nalézt zejména ve vysokoškolských učebnicích, které však upravují civilní proces jako celek a zpravidla obsahují nepříliš rozsáhlou kapitolu věnující se nákladům řízení. Hlavní důraz je přitom kladen na jednotlivé druhy nákladů řízení, které jsou v mé práci upozaděny. Zásady ovládající placení a hrazení nákladů řízení jsou v těchto učebnicích spíše zmíněny, než podrobněji rozebrány. V tomto stavu spatřuji hrubý nedostatek, neboť placení a hrazení nákladů řízení je nejdůležitější částí institutu nákladů řízení. Hlavním zdrojem mé diplomové práce jsou proto komentované zákony, které zvolenou problematiku rozebírají nejpodrobněji. Z tohoto důvodu na ně ve svém poznámkovém aparátu odkazuji častěji.

Dalšími důležitými prameny, ze kterých jsem při psaní diplomové práce čerpal znalosti, jsou články, které vyšly v různých odborných právních časopisech. Jelikož téma diplomové práce je velmi kontroverzní, odborných článků vyšla celá řada, avšak je nutné poznamenat, že obsahem a argumentačními dovednostmi autorů si jsou místy podobné.

Z důvodu určité omezenosti odborné literatury jsem mnoho poznatků načerpal z judikatury Ústavního soudu, která je k dané problematice poměrně bohatá. Ústavní soud při

řešení právních problémů zohledňuje více materiální stránku věci, brojí proti přílišnému formalismu a nejsou mu cizí hodnoty jako spravedlnost, morálka a etika, což je v dnešní době spíše výjimka. Lze říci, že v určitých oblastech Ústavní soud převzal roli zákonodárce, který není schopen pružně reagovat na společenské změny. Ústavní soud tak několikrát razantním způsobem zasáhl do problematiky nákladů řízení, zvláště pak v bagatelních sporech, kdy tato rozhodnutí budí můj obdiv. Z tohoto důvodu je nutné judikaturu Ústavního soudu podrobit podrobnému rozboru.

# 1 Náklady řízení

Na samém počátku mé diplomové práce je dle mého názoru vhodné nejprve vymežit a následně zhodnotit některé instituty dané problematiky. Stěžejními otázkami, které jsou s náklady řízení spojeny, je především vymezení co se náklady řízení rozumí, kdo je platí a kdo a za jakých okolností má povinnost vzniklé a zaplacené náklady řízení nahradit.<sup>2</sup>

## 1.1 Historický exkurs

O důležitosti institutu nákladů řízení svědčí samotný fakt, že právní úprava nákladů řízení tvořila vždy esenciální část každého procesního předpisu. Již za Rakouska – Uherska vznikl zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (tzv. civilní řád soudní, dále ČŘS), kde jsou k nalezení pravidla či instituty, které zná i současné OSŘ, a to zejména zásada placení a hrazení nákladů řízení, osvobození od soudních poplatků, bezplatné zastoupení advokátem aj.<sup>3</sup> Tento předpis pak platil na území tehdejšího Československa až do roku 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (dále OSŘ 1950), který byl inspirován sovětským právem. Následně byl přijat současný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále OSŘ). Nutno poznamenat, že oba výše uvedené právní předpisy upravovaly problematiku nákladů řízení velmi podobně jako dnešní OSŘ, kdy zejména vycházely ze zásady úspěchu ve věci.<sup>4</sup>

## 1.2 Náklady řízení - pojem

Pod pojmem náklady řízení rozumíme výdaje vznikající v souvislosti se soudním řízením.<sup>5</sup> Samotné OSŘ však definici pojmu nákladů řízení nepodává, pouze v § 137 OSŘ vyjmenovává druhy nákladů řízení. Jedná se o demonstrativní výčet nejběžnějších nákladů, které s řízením souvisejí. Použití demonstrativního výčtu je dle mého názoru správným přístupem, protože zákonodárce nikdy nemůže přesně vymežit, jaké budou náklady řízení v tom konkrétním sporu. Pokud bude předmětem náhrady i něco dalšího (např. odměna a

---

<sup>2</sup> PUTNA, Mojmir. In DRÁPAL, Ljubomir (ed). *Občanský soudní řád: komentář. 1. Svazek.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 942-943

<sup>3</sup> JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, KNOLL, Vilém. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In SCHELLE, Karel (ed). *Rakousko-Uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku.* Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2007, s. 19 – 20.

<sup>4</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 943 – 944.

<sup>5</sup> Přednáška z předmětu Civilní proces ze dne 21. 9. 2010

náhrada hotových výdajů insolvenčního správce<sup>6</sup>), nebude pak pro soudce problém uznat i tyto další náklady. Tím se předejde sporům o to, co se náklady řízení rozumí a co ne. Nebude tedy třeba zásahů sjednocující judikatury či zásahů zákonodárce. Přesto bych uvítal, kdyby zákonodárce zakotvil do OSŘ legální definici pro větší srozumitelnost a určitost.

Dále je nutné si uvědomit, že pod pojmem nákladů řízení nelze rozumět veškeré náklady, které během činnosti soudu vzniknou. Z tohoto důvodu rozlišujeme náklady řízení v užším a širším slova smyslu.<sup>7</sup>

V širším slova smyslu za náklady řízení považujeme veškeré náklady, jež jsou spojeny s tím, aby řízení mohlo proběhnout podle požadavků práva na spravedlivý proces<sup>8</sup>. Jedná se zejména o náklady se zřizováním a udržováním soudního aparátu, platy soudců, technické vybavení budov (světlo, topení...), kdy tyto náklady nese stát.

Náklady řízení v užším slova smyslu jsou ty náklady, které vznikají v souvislosti s konkrétním soudním řízením (po zahájení řízení až po skončení řízení), kdy účastník má nárok na uhrazení až podáním. Pouze na tyto náklady řízení v užším slova smyslu dopadají ustanovení OSŘ o nákladech řízení. Mezi náklady řízení uvedené v § 137 OSŘ také nepatří odměna za právní pomoc, kterou účastník zaplatil osobě, která není advokátem, kdy soud nemůže účastníkovi přiznat jejich náhradu.<sup>9</sup>

Uvedené rozdělení shledávám nanejvýš vhodné, neboť kdyby měl soud započítávat do nákladů například výdaje za elektřinu v soudní síni, celé řízení by bylo zpomalené, náklady řízení by pak rostly do vysokých čísel a výpočet nákladů řízení by byl velmi složitý. Navíc je nutné si uvědomit, že do této kategorie patří i plat soudce. Kdyby účastník hradil i tuto položku, vznikaly by často důvodné pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudu.

Současnou úpravu proto shledávám vyhovující. Kdyby zákonodárce nezvolil tuto úpravu, mohl by dle mého názoru zrušit celou soustavu soudnictví a veškerou agendu by mohl přenechat rozhodčím soudům.

### **1.3 Názory judikatury a praxe k pojmu nákladů řízení**

Ústavní soud v rámci své rozhodovací praxe se mnohokrát problematiky institutu nákladů řízení dotkl. Především v nálezu I. ÚS 653/2003, ve kterém uzavírá, že rozhodování

---

<sup>6</sup> Dle § 38 a § 39 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Viz WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 309.

<sup>7</sup> Stejně dělení zastává například i Kovářová. Viz KOVÁŘOVÁ, Daniela. Náklady soudního řízení zejména úprava občanského soudního řádu. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 5, s. 10 - 14.

<sup>8</sup> STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 448.

<sup>9</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 949.

o nákladech soudního řízení je integrální součástí soudního řízení jako celku. Pokud obecný soud rozhodne o náhradě nákladů řízení v rozporu s průběhem řízení a výrokem ve věci, je nutno to označit za postup, který porušuje principy práva na spravedlivý proces z hlediska čl. 36 odst. 1 LZPS.<sup>10</sup> S tímto názorem nelze než souhlasit, protože je nutné, aby si účastníci uvědomovali, že vést spor není věcí samozřejmou a že existuje riziko hrazení nákladů řízení.<sup>11</sup>

Vrcha poznamenává, že do nákladů řízení nelze zařadit náklady, které vznikly účastníku (posléze v procesu úspěšnému) v souvislosti s předsoudní korespondencí s (budoucí) protistranou, ať již jde o jím vynaloženou odměnu za advokáta, který v předsoudním stadiu jednal za tohoto účastníka nebo jiné výdaje (např. poštovné, cestovné atd.).<sup>12</sup> Tyto náklady nelze řadit do nákladů řízení, avšak pokud účastník vynaloží před podáním žaloby náklady spojené s uplatněním pohledávky, není vyloučeno, aby je po druhé straně požadoval přímo v hlavním nároku žaloby.<sup>13</sup> Javůrková naopak dodává, že náklady řízení však nelze omezit jen na ty, které vzniknou až po zahájení řízení ve věci samé. Předchází-li tomuto řízení vydání předběžného opatření, zajištění důkazu nebo zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví, náklady vynaložené v souvislosti s těmito instituty tvoří součást nákladů řízení ve věci samé.<sup>14</sup> Navíc v některých případech (např.: zaslání žaloby do ciziny) může být spojeno s nadměrnými náklady a bylo by nespravedlivé, aby vítěz řízení nesl tíhu těchto nákladů na svých bedrech.

V této souvislosti je nutné zmínit novelu nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, účinnou od 1. 7. 2013. Ustanovení § 2a tohoto nařízení říká, že jde-li o závazkový vztah mezi podnikateli nebo je-li obsahem vzájemného závazku mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem dodat zboží nebo poskytnout službu za úplatu veřejnému zadavateli, činí minimální výše nákladů spojených s uplatněním každé pohledávky 1. 200 Kč. To znamená, že v případě uplatnění pohledávky ze závazkového vztahu určitých osob činí minimální výše nákladů řízení pevně stanovená částka. Otázkou zůstává, proč tato úprava vznikla. Možnou odpovědí může být snaha dosáhnout mimosoudního řešení těchto sporů, kdy tato částka má sloužit jako větší motivace k dosáhnutí mimosoudní dohody. Další odpovědí může být reakce na rostoucí počty

<sup>10</sup> Více viz náleze Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 653/03

<sup>11</sup> Z tohoto důvodu je z mého pohledu nanejvýš překvapivé rozhodnutí, které říká, že rodič nemůže bez souhlasu soudu podat za dítě žalobu, kvůli možnému riziku vzniku nákladů.

<sup>12</sup> VRCHA, Pavel. Několik poznámek k rozhodování o nákladech řízení (zejména před soudy prvního stupně). *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 7, s. 237 - 244.

<sup>13</sup> Viz § 121 odst. 3 OZ

<sup>14</sup> Více viz JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík (ed). *Občanský soudní řád: komentář. I. Svazek*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 644 (§ 145).

uplatňovaných pohledávek zejména mezi podnikateli, kteří mají sídlo v různých státech, čímž logicky dochází ke zvýšení částky na náklady řízení (zejména náklady spojené se zasláním žaloby a dalších dokumentů) a z tohoto důvodu byla stanovena minimální částka, která toto zohledňuje.

## 2 Placení a hrazení nákladů řízení

OSŘ rozlišuje v souvislosti s náklady řízení dvě hlavní povinnosti. Primární povinností účastníků je platit náklady řízení a sekundární povinností účastníků je povinnost hradit náklady řízení.<sup>15</sup> Uvedené povinnosti souvisejí se dvěma nejvýznamnějšími funkcemi nákladů řízení - s funkcí preventivní a s funkcí sankční.<sup>16</sup>

Preventivní působení spočívá v tom, že kdyby přístup k soudu nebyl spojen s žádnými výdaji, vedlo by to k enormnímu nárůstu soudní agendy. Množily by se případy zbytečného či svévolného souzení, difamací údajných porušitelů práva či k dalším negativním jevům. Proto je nadmíru správné, aby přístup k soudu, byl přece jenom limitován, ať již počátečním soudním poplatkem či následným placením svých nákladů, což částečně zabraňuje výše uvedeným negativním jevům a působí tak preventivně.

Jiná situace však nastane v případě, jestliže účastník uplatňuje nárok, který se v řízení ukáže jako oprávněný. Pak nastupuje funkce sankční, kdy je nanejvýš spravedlivé, aby porušitel práva nesl za své porušení patřičnou odpovědnost a nahradil náklady řízení úspěšnému účastníku. Tuto koncepci nákladů řízení shledávám velice praktickou a praxí osvědčenou, kdy jinou spravedlivější úpravu uvedené problematiky si lze těžko představit.<sup>17</sup>

### 2.1 Zásada zájmová

Primární povinnost je ovládána zásadou zájmovou, kdy dle ustanovení § 140 OSŘ si každý účastník platí náklady spojené se svými úkony, úkony svého zástupce a náklady spojené s úkony, které soud nařídí v jeho zájmu. Výše uvedené tedy znamená, že vše co je v účastníkově zájmu si platí sám. Jedná se zejména o cestovné, výdaje advokáta, znalce atp. Zákonem stanovený poplatník platí také, není-li od jejich placení osvobozen, soudní poplatky.

Není však správným závěrem, že účastník, který byl osvobozen od soudních poplatků, nemusí platit své náklady sám za sebe.<sup>18</sup> Soudní poplatky jsou pouze jedním druhem z několika druhů nákladů řízení, které uvádí § 137 OSŘ a není proto důvodu, aby osvobozený od soudních poplatků se zásadou zájmovou neřídil. Osvobození od placení soudních poplatků

---

<sup>15</sup> SCHELLEOVÁ, Ilona. In SCHELLEOVÁ, Ilona (ed). *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 578.

<sup>16</sup> WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 301.

<sup>17</sup> LAVICKÝ, Petr, STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 9, s. 369 - 380.

<sup>18</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 965.

se tedy nerovná osvobození od placení nákladů řízení. Pro odlišné stanovisko není v zákoně opora.

OSŘ v § 140 odst. 2 také pamatuje i na situace, kdy náklady řízení platí stát. Jedná se zejména o případy, kdy je účastníkovi ustanoven zástupce či opatrovník, který je advokátem. Stát se v takovém případě de facto ocitá v roli advokátova klienta a platí advokátovi hotové výdaje a odměnu za zastupování<sup>19</sup> Při určování výše se však nepostupuje dle vyhlášky 484/2000 Sb., ale dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., neboť vyhláška č. 484/2000 Sb.,<sup>20</sup> jakožto zvláštní právní předpis odměnu ustanovenému advokátu neurčuje a advokátu přísluší odměna vypočtená dle příslušných ustanovení advokátního tarifu.<sup>21</sup> Tento závěr Ústavního soudu byl poté vtělen i do samotného znění § 140 OSŘ. Z uvedeného tedy plyne, že je nutné důsledně oddělovat pojmy placení od hrazení nákladů řízení, tudíž stát sice platí výše uvedené, avšak tato skutečnost nebrání tomu, aby poté následně byly tyto náklady státu nahrazeny neúspěšným žalovaným dle zásady úspěchu ve věci.<sup>22</sup>

## 2.2 Zásada úspěchu ve věci

Povinnost hradit náklady řízení znamená soudním rozhodnutím uložená povinnost nahradit jinému náklady řízení, které platil.<sup>23</sup> Účastník řízení si tedy nejprve platí své náklady řízení dle zásady zájmové, avšak v okamžiku soudního rozhodnutí ohledně věci, která je předmětem řízení, nastupuje tato povinnost sekundární, která je ovládána primárně zásadou úspěchu ve věci, méně pak zásadou zavinění.

Z logiky věci vyplývá, že zásada úspěchu ve věci je použitelná pouze ve sporném řízení, kdy lze dle výsledku řízení určit úspěšného či neúspěšného účastníka. V zásadě může nastat několik situací:

- 1) Účastník měl plný úspěch ve věci, zatímco druhý účastník měl plný neúspěch.
- 2) Úspěch a neúspěch obou účastníků (stran) je přibližně stejný.
- 3) Jeden z účastníků zaznamenal částečný úspěch ve věci
  - a. úspěch a neúspěch není přibližně stejný

---

<sup>19</sup> popř. i další náhrady jako např. náhradu za promeškaný čas, náhradu za daň z přidané hodnoty

<sup>20</sup> Vyhláška č. 484/2000 Sb., však byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12

<sup>21</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 763/05

<sup>22</sup> Toto dělení je nutné důsledně dodržovat také u institutu osvobození od soudních poplatků. Účastník je sice osvobozen od placení soudních poplatků, nikoli však od hrazení. Dále je nutné pamatovat na to, že z důvodu zásady rovnosti náklady tlumočnicka platí stát, avšak hrazení těchto nákladů je opět věcí odlišnou.

<sup>23</sup> WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 310.



- b. účastník zaznamenal jen částečný úspěch ve věci, ale i přesto mu může soud přiznat plnou náhradu nákladů.
- 4) Přiznání náhrady nákladů řízení neúspěšnému účastníku.
- 5) Dle zásady úspěchu ve věci se nebude postupovat v zákonem stanovených případech.

## 2.3 Plný úspěch ve věci

Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů proti účastníku, který ve věci úspěch neměl (§142 odst. 1 OSŘ). Jedná se případy, když žalobci bylo v plném rozsahu vyhověno nebo když žalovaný dosáhl úplného zamítnutí žaloby. Zákon hovoří o náhradě nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva.

### 2.3.1 Účelnost nákladů řízení

Stěžejním pojmem plného úspěchu ve věci jsou účelné náklady.<sup>24</sup> Za náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva lze považovat pouze ty náklady, které jsou nezbytné k tomu, aby účastník mohl řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní soukromé právo v civilním soudním sporu. Účelnost je třeba zkoumat u všech druhů nákladů řízení, přičemž nelze přijmout tvrzení, že náklady vznikající v souvislosti se zastupováním advokátem jsou automaticky náklady účelnými.<sup>25</sup> Zvláště v bagatelních sporech toto tvrzení nelze přijmout.

Neúčelných nákladů řízení nalezneme v dnešní praxi bohužel mnoho. Jedná se zejména o skupování drobných pohledávek inkasními společnostmi, které se specializují na vymáhání pohledávek, kdy si tyto společnosti následně neúčelně zvolí advokáta, dále vymáhání dlužného jízdného pro dopravní podniky elitními advokátními kancelářemi, zvolení si advokáta, který sídlí na opačném konci ČR apod.

Myslím, že by bylo nanejvýš vhodné, aby zákonodárce zakotvil do OSŘ jakýsi „test účelnosti“. Jednalo by se o podmínky, podle kterých by soud účelnost posuzoval. Každý účastník by si mohl tento „test“ udělat a z výsledku by věděl, zda jeho náklady budou splňovat podmínku účelnosti či nikoliv. Dle mého názoru by bylo nadmíru vhodné, aby mnou výše navrhaný „test účelnosti“ zákonodárce do zákona přímo zakotvil, protože pak by byl

---

<sup>24</sup> Bílý vnímá účelnost jako další samostatnou zásadu, která společně s dalšími zásadami ovládá náhradu nákladů řízení. Více viz BÍLÝ, Martin. Subjekty náhrady nákladů řízení. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 308.

<sup>25</sup> LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem. *Právní fórum*, 2012, č. 5, s. 191 - 198

každý účastník schopný si tento test vyhotovit a hned by zjistil, zda jeho zamýšlené náklady budou posuzovány jako účelné. Pokud by pomocí testu došel k závěru, že jeho zamýšlené náklady jsou na hraně, pak bude jen na něm, zda je použije či nikoliv. To povede k větší odpovědnosti účastníků při placení nákladů řízení, časem myslím i k poklesu počtu žalob (zejména v bagatelních sporech) a ke snaze si vyřešit svůj spor mimosoudně, neboť po finanční stránce se soudní řízení jednoduše nevyplatí.

### 2.3.2 De lege ferenda - účelnost nákladů souvisejících s dopravou

Lze se setkat s názorem, že použití motorového vozidla advokátem při poskytování právní služby v místech, které nejsou sídlem advokátní kanceláře, je třeba považovat za účelně vynaložené cestovní výdaje.<sup>26</sup> Nutno si uvědomit, že se advokát v mnoha případech musí přepravovat na jednání k různým procesním soudům, kromě toho se nezbytně potřebuje ze soudního jednání co nejrychleji dopravit zpět do své kanceláře, protože musí také někdy sepisovat podání (žaloby) či jiné písemné úkony právní služby (smlouvy různého druhu) atp., zajišťovat organizačně-technický chod kanceláře, přijímat klienty, poskytovat tzv. „drobné“ právní služby, kdy věc je vyřízena při jednání poskytnutím právní rady.<sup>27</sup> S tímto názorem lze souhlasit, avšak je dle mého názoru potřeba přece jenom rozlišovat určité faktory. Nelze také dle mého názoru bez dalšího shledat, že náklady spojené s cestou jsou vždy účelné.<sup>28</sup>

V rámci své praxe na okresním soudě jsem se často setkal s jedním neblahým jevem, kdy si účastníci pro řízení na prvním stupni zvolili advokáta, který sídlí v jiných částech České republiky a z tohoto důvodu náhrady za pohonné hmoty a amortizaci byly dosti vysoké.<sup>29</sup> Dle mého názoru tento stav je jasným dokladem neúčelnosti. Navrhuji proto, aby zákonodárce zakotvil do OSŘ povinnost pro účastníky, aby si pro řízení na prvním stupni zvolili advokáta, který má sídlo v kraji, ve kterém účastník má trvalé bydliště. Tím by se zamezilo výše uvedenému problému.

Je opravdu nutné, aby advokáti jezdili na soudní řízení silnými a luxusními automobily, kdy spotřeba pohonných hmot je velmi vysoká?<sup>30</sup> Domnívám se, že i toto je dokladem

<sup>26</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 982.

<sup>27</sup> VRCHA, Pavel. Několik poznámek k rozhodování o nákladech řízení (zejména před soudy prvního stupně). *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 7, s. 237 - 244.

<sup>28</sup> Tento názor sdílí i ŠÍMA, kdy dochází k závěru, že v některých případech je možné náklady cestovního hodnotit jako neúčelné. Více viz ŠÍMA, Alexandr. „Účelné“ vynaložené náklady účastníka řízení při právní pomoci advokáta. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 3, s. 67 – 69.

<sup>29</sup> Šlo zejména o spory, jejichž předmětem byla specializovaná problematika jako náhrada škody na zdraví, autorské právo, medicínské právo apod.

<sup>30</sup> V této souvislosti jsem se v rámci praxe setkal s vtipnými poznámkami, kdy po předložení technického průkazu vozidla advokáta a žádosti o náhrady (šlo o nejnovější model BMW), soudce po shlednutí spotřeby pohonných hmot se dotčeného advokáta zeptal, zda-li přijel traktorem či jiným zemědělským strojem.

neúčelnosti náhrad. Žijeme ve svobodném a demokratickém státě, tudíž nelze nikomu přikazovat čím jezdit, avšak bylo by dle mého názoru nanejvýš vhodné, aby se zákonodárce s tímto problémem vypořádal. Navrhuji proto, aby zákonodárce přidal do OSŘ novou přílohu, ve které stanoví průměrnou spotřebu. Kdyby pak advokát či účastník přijel silnějším automobilem, automaticky by o náhradu, která by převyšovala průměrnou spotřebu, přišel. Dostal by tedy nahrazeno jen průměrnou spotřebu a zbytek by si každý hradil sám.

Dalším možným řešením, jak snížit hrazení cestovného je přísnější dodržování ustanovení § 31 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, kde se říká, že pokud s předchozím souhlasem soudu použil účastník vlastního motorového vozidla, poskytne se mu náhrada. Praxe je však zcela opačná. Soudce se nikdo neptá a k soudnímu řízení se jezdí automobilem i bez předchozího svolení. Tento stav je třeba změnit. Navrhuji proto následující řešení. Kdo by se k řízení dopravil automobilem bez předchozího povolení, automaticky by ztrácel možnost náhrady. Součástí žádosti o povolení by měla být kopie technického průkazu vozidla, kde lze zjistit průměrnou spotřebu pohonných hmot a na základě výše spotřeby by soud (vyšší soudní úředník) rozhodl, zda povolí použití automobilu či nikoliv. Pro větší srozumitelnost bych uvedena pravidla s příslušnými sankcemi za nedodržení předepsaného postupu, stejně jako úpravu § 31 JŘS, zahrnul do OSŘ, aby každému účastníkovi bylo jasné, jaká rizika hrozí.

V praxi jsem se také setkal s následujícím pozitivním jevem. Jestliže má advokát klienta z daleka či soud probíhá daleko od sídla advokátní kanceláře, pak se využívá institut substituce, kdy advokát, který sídlí v místě tohoto vzdáleného soudu, zastoupí klientova advokáta. Náklady za cestovné nevzniknou a je také šetřeno životní prostředí, což shledávám v dnešní době velmi pozitivním.<sup>31</sup> I pro advokátský stav je tento postup výhodným, kdy zejména odpadnou hodiny strávené cestou, kdy tento ztracený čas mohou strávit jinou prací. Výhodné to je i pro klienta. Hlavním pozitivem je absence placení nákladů řízení spojených s cestou. Také existuje nebezpečí, že po dlouhé cestě strávené za volantem, advokát k soudnímu jednání dorazí unavený a klientovy zájmy mohou být ohroženy. Pro širší využívání tohoto postupu proto navrhuji, aby příslušný orgán České advokátní komory vnitřním předpisem používání institutu substituce svým členům v těchto situacích doporučil. Radikálnější řešením by pak bylo stanovení povinnosti tento postup využít. Myslím však, že taková regulace by byla zbytečná, neboť časem si tento postup najde cestu sám. Toto řešení je

---

<sup>31</sup> V dnešní době mnoho lidí uvažuje „zeleně“ a myslím, že by to byla dobrá marketingová strategie jak se odlišit od ostatních. Tvrzením, že se naše advokátní kancelář chová šetrně k životnímu prostředí, jistě přiláká mnoho nových klientů. Samozřejmě by pak dle toho měla vypadat kancelář advokáta, hybridní motory vozového parku, pro bono zastupování organizací zabývajících se ochranou životního prostředí apod.

dle mého názoru výhodné pro všechny zúčastněné, nejvíce pak pro advokáta, protože advokát, který šetří peníze svého klienta má o budoucí klientelu postaráno.

V rámci této problematiky je myslím nutné se zamyslet i nad dalším institutem OSŘ, a to nad místní příslušností, kdy k řízení je dle § 84 OSŘ obvykle příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje. S touto úpravou pak souvisí zvýšené náklady na dopravu. Jedná se zejména o případy, kdy jsou účastníci z opačných konců České republiky, institut výlučné místní příslušnosti apod. Řešení spatřuji v rozšíření případů příslušnosti dané na výběr, možnost uzavřít prorogaci nejen v obchodněprávních věcech<sup>32</sup>, restrikcí výlučné příslušnosti a v neposlední řadě u některých případů výlučné příslušnosti stanovit povinnou substituci advokáta účastníka, kteří mají bydliště či sídlo velmi vzdálené od sídla soudu, který řízení vede a tím zamezit vzniku zbytečných nákladů řízení souvisejících s dopravou.

Domnívám se, že díky výše navrhovaným úpravám OSŘ bude dosaženo snížení nákladů řízení, které se týkají dopravy. Tím klesnou náklady řízení jako celek, což je výhodné pro všechny zúčastněné strany. Čím nižší náklady budou muset účastníci vynaložit, tím bude soudní řízení dostupnějším.

### 2.3.2 Názory judikatury na pojem účelnost

Starší judikatura přiznává náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování práva nebo bránění práva proti neúspěšnému účastníku, kdy za takové nutné náklady považuje všechno, co účastník řízení by byl býval nemusel vynaložit, kdyby tohoto řízení nebylo.<sup>33</sup> Tento názor shledávám zastaralým a troufám si říci, že již překonaným, neboť ne všechny náklady, které účastník vynaloží, jsou skutečně účelné. Hledisko účelnosti musí být dodrženo, protože jinak každý účastník bude předkládat velké množství zbytečností s vědomím, že případně vše dostane nahrazeno.

Ústavní soud se pojmu účelnosti několikrát věnoval. V nálezu II. ÚS 3246/2009 Ústavní soud odmítl přiznat náklady za zastupování advokátem jako účelně vynaložené, neboť tam, kde k hájení svých zájmů je stát vybaven příslušnými organizačními složkami finančně i personálně zajištěnými ze státního rozpočtu, není důvod, aby výkon svých práv a povinností v této oblasti přenášel na soukromý subjekt, jímž byl advokát.<sup>34</sup> Zastoupení advokátem při hájení zájmů státu může být s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci jen krajním

---

<sup>32</sup> Od 1. 1. 2014 nejspíše bude § 89a OSŘ zrušen.

<sup>33</sup> Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96

<sup>34</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2010, sp. zn. II. ÚS 3246/09

(podpůrným) řešením.<sup>35</sup> Ústavní soud dle mého názoru správně znovu potvrdil, že je třeba vždy přihlídnout ke konkrétním okolnostem případu a nedopustit mechanické rozhodování o nákladech řízení. Z tohoto důvodu proto nesouhlasím s odlišným stanoviskem ústavního soudce Balíka k odůvodnění tohoto nálezu, dle jehož názoru náklady vynaložené na zastoupení advokátem jsou vždy náklady účelně vynaloženými.

Novější judikatura Ústavního soudu se k mému názoru přiklání také, kdy za účelně vynaložené náklady považuje takové náklady, které musela procesní strana nezbytně vynaložit, aby mohla řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní právo u soudu. Náklady spojené se zastoupením advokátem tomuto vymezení zpravidla budou odpovídat, avšak tomuto pravidlu nelze přisuzovat absolutní, bezvýjimečnou povahu. Mohou se vyskytovat i situace, za nichž náklady spojené se zastoupením advokátem nebude možno považovat za nezbytné k řádnému uplatňování nebo bránění práva u soudu. O takový případ půjde zejména v případě zneužití práva na zastoupení advokátem.<sup>36</sup>

V jiném případě Ústavní soud dovodil, že předmětem sporu (jehož účastníkem byla Česká republika) může být i právní problematika, která přímo nesouvisí s oblastí spravovanou ústředním orgánem státní správy, případně se jedná o právní problematiku velmi specializovanou, obtížnou, dosud neřešenou, problematiku s mezinárodním prvkem vyžadující znalosti cizího práva, eventuálně jazykové znalosti apod. V takových případech lze shledat postup orgánu státní správy, který zvolí pro své zastupování advokáta, který se na danou problematiku specializuje, za adekvátní. V opačném případě vysoce zbytečné.<sup>37</sup>

S těmito závěry lze jen souhlasit, neboť Ústavní soud opět judikoval, že soudce nemá být strojem, který přiznává náhrady všeho, ale musí posoudit každý konkrétní případ, stejně tak musí být jakýmsi „strážcem před neúčelností“ nákladů řízení.<sup>38</sup> K tomu bych jen dodal, že Ústavní soud svým způsobem narušuje rovnost účastníků řízení, neboť je-li stranou stát a zvolí-li si advokáta, ačkoliv je vybaven příslušnými organizačními složkami (právní oddělení apod.), platí pro něj jiné podmínky než pro ostatní účastníky. Z tohoto důvodu navrhuji, aby podobný závěr Ústavní soud rozšířil na všechny účastníky. Pokud bude účastník vybaven právním oddělením či jeho zaměstnancem bude právník a i přesto si zvolí advokáta, soud by toto jednání měl shledat neúčelným a náhradu těchto nákladů nepřiznat. Uvedené by mělo být vztaženo i na situace, kdy se právnická osoba zabývá například skupováním bagatelních

---

<sup>35</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. III. ÚS 161/11

<sup>36</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12

<sup>37</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2010, sp. zn. II. ÚS 3246/09

<sup>38</sup> Podobné závěry vyvodil Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07

pohledávek, zvolí si advokáta, který poté pohledávky vymáhá soudně, nejčastěji formulářovými žalobami.<sup>39</sup>

Ústavní soud nejspíše k takové úpravě opatrně směřuje. V nálezu ze dne 21. 8. 2013 říká, že Českou televizi by měli v běžných soudních sporech kvůli neuhrazeným poplatkům zastupovat primárně její zaměstnanci, neboť poplatky například v roce 2012 tvořily téměř 90 % příjmů rozpočtu. Bylo by proto žádoucí a správné, aby si Česká televize sama zabezpečovala činnosti spojené s jejich správou a výběrem. V uvedeném případě stěžovatelka dlužila kvůli neuhrazenému televiznímu poplatku 675 Kč, související náklady řízení však přesáhly 8. 000 Kč, neboť Českou televizi zastupovala advokátní kancelář. Ústavní soud konstatuje, že činnost České televize sice není výkonem veřejné moci, na druhou stranu pracuje za specifických podmínek a těší se výsadnímu postavení. Lze tak na ni v určitých ohledech klást srovnatelné nároky jako na orgány státní moci.<sup>40</sup> Uvedený nálezn sice odkazuje na dřívější nálezy Ústavního soudu, které kladou zvýšené nároky na orgány státní moci. Myslím však, že do budoucna půjde Ústavní soud ještě dále a toho pravidlo zavede pro všechny účastníky. Bylo by to dle mého názoru potřebné.

Ústavní soud se také zabýval otázkou k jakému okamžiku účelnost posuzovat. V nálezu č. I. ÚS 653/2003 správně shledává, že účelnost vynaložených nákladů je zapotřebí posoudit vzhledem k celému průběhu řízení ve věci. S tímto názorem musím také souhlasit, neboť nelze posuzovat účelnost nákladů k určitému okamžiku. Účelnost vynaložených nákladů se může projevit až v pozdějším stádiu řízení či v souvislosti s jinými náklady, které jsou vynaloženy později. Z tohoto důvodu je nutné, aby se účelnost posuzovala v rámci celého řízení.

V neposlední řadě Ústavní soud řešil úlohu soudce při rozhodování o nákladech řízení. Dovedil, že úkolem obecného soudu není pouze mechanicky rozhodnout o náhradě podle výsledku sporu, nýbrž vážít, zda tu neexistují další rozhodující okolnosti mající podstatný vliv na přiznání či nepřiznání náhrady účelně vynaložených nákladů. Dále shledává že, účelné uplatňování nebo bránění práva je pojmem relativně neurčitým.<sup>41</sup> S tímto názorem Ústavního soudu souhlasím. Soudce by neměl být pouze strojem, který přizná veškeré náklady, které si strana řekne, ale měl by zohlednit nejen faktor účelnosti, ale i stránku mimoprávní. Soudce by měl zejména posoudit, zda jsou náklady opravdu nutné, zda se nejedná o zbytečně drahé služby advokáta, dále zohlednit i složitost případu, přihlídnout k lidskému faktoru apod.

<sup>39</sup> Viz např.: usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11

<sup>40</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12

<sup>41</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2696/08

Shledal-li by pak soud, že se jedná o využívání neúspěšného účastníka účastníkem úspěšným, tak by tyto nadbytečné a neúčelné náklady přiznávat neměl. V praxi bude samozřejmě záležet na povaze konkrétního případu a budou kladeny zvýšené nároky na osobu soudce.

## **2.4 Úspěch a neúspěch obou účastníků je přibližně stejný**

V tomto případě soud nejčastěji rozhodne dle ustanovení § 142 odst. 2 OSŘ tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Tento postup shledávám ryze praktickým a vhodným. Otázkou však zůstává, zda je tento postup spravedlivý. Může nastat situace, kdy každý účastník je v řízení úspěšný co do 50%, avšak žalobce platil při účelném uplatňování nebo bránění práva mnohem vyšší částky než žalovaný. Díky výše zmíněnému principu však právo na náhradu jeho nákladů přiznáno nebude.

## **2.5 Částečný úspěch ve věci**

### **2.5.1 Neúspěšný účastník hradí náklady řízení úspěšnému**

V praxi jsou běžné případy, kdy úspěch účastníka je částečný. Při stanovování povinnosti hrazení nákladů řízení soud postupuje takovým způsobem, že od úspěchu vítězné strany odečte jeho neúspěch, odečte tedy míru úspěchu strany druhé. Rozdíl, který poté z tohoto výpočtu vyjde, znamená, že neúspěšný účastník má povinnost v této výši nahradit náklady řízení.<sup>42</sup>

Tento postup byl vyvinut judikaturou, avšak absenci v OSŘ shledávám závadnou. I když o správnosti tohoto postupu není pochyb, navrhuji, aby tento postup byl zakotven přímo v OSŘ a to velice podrobně, aby si každý i bez pomoci právního zástupce byl schopen vše spočítat. Tím by bylo zaručeno to, že si každý sám zhodnotí pozitiva i negativa, zda opravdu je nutné se obrátit na soud. To by bylo zejména v bagatelních sporech velmi vhodné, kdy by to jistě vedlo k poklesu žalob. Právní teorie bude jistě namítat, že přílišné podrobnosti v zákoně jsou na škodu, neboť vývoj jde dopředu a změna zákona trvá delší dobu. Lepší proto bude mít předpis obecnějšího rázu a podrobnější úpravu nechat předpisům podzákoným. Avšak je nutné si uvědomit, že se nacházíme v soukromém právu, které zasahuje do každodenního života člověka. Je proto potřebné, aby se obyčejní lidé v této oblasti orientovali a dokázali vše pochopit sami. Tím spíše to platí pro procesní předpis OSŘ.

---

<sup>42</sup> Bylo-li tedy žalováno na 20. 000 Kč, žalobě bylo však vyhověno jen do částky 14. 000 Kč, činí úspěch žalobce 70% a jeho neúspěch 30%. Odečtením úspěchu od neúspěchu vychází, že žalobce má nárok na náhradu nákladů řízení ve výši 40%. Vynaložil-li tedy žalobce při účelném uplatňování nebo bránění částku 15. 000 Kč, žalovaný je povinen mu nahradit 40% této částky, tj. 6. 000 Kč. Výše nákladů žalovaného je nerozhodná.

Nezpochybněji, že ve složitých právních otázkách je odborná pomoc potřeba, ale v jednoduchých věcech (zejména v bagatelních sporech) by pomoc advokáta měla být minimální a lidé by měli být schopni postupovat procesně správně sami. Bez pomoci advokáta pak odpadnou vysoké náklady za zastupování, tím se celé řízení zlevní a lidé se snáze domohou svých práv. Nelze nikomu nařizovat, aby si advokáta nezvolil, protože obligatorní zákaz advokáta v bagatelních sporech by byl v rozporu s ústavním právem na právní pomoc v řízení před soudem dle čl. 37 odst. 2 LZPS a řadou mezinárodních smluv. Kdyby však úprava v OSŘ byla podrobnější a jasná pro většinu lidí, tak dle mého názoru v jednoduchých sporech by nastala změna a lidé by pomoc advokáta nevyhledávali.

Dnešní praxe je dle mých zkušeností spíše opačná. Lidé se v právním řádu neorientují (nejen díky častým novelám) a v případném sporu si raději pomoc advokáta přiberou. Na tomto postupu není jistě nic špatného, avšak klade to velký důraz na morální stránku advokátů, kteří by měli více dbát zájmů klienta než zájmů svých. Měli by klienta seznámit se všemi klady a zápory soudního řízení a bez ohledu na své zájmy vyslovit názor, zda má vůbec klient šanci ve sporu uspět. Pokud by i přesto chtěl klient pokračovat a soudní řízení by proběhlo, pak samozřejmě musí nést případné riziko hrazení nákladů řízení. Obávám se však, že tento ideální stav v dnešní době není možný. Počty advokátů rostou velmi rychle a ne každý advokát je ztělesněním ideálních vlastností, které by advokát měl mít. Často bohužel dochází k situacím, kdy hledí spíše na zájem vlastní než na zájem klientův. Všechnu vinu samozřejmě nelze dávat pouze advokátům.<sup>43</sup>

### **2.5.2 De lege ferenda - rozdělení advokátů do několika skupin**

Řešení výše naznačené situace lze dle mého názoru spatřovat v zavedení jakéhosi rozdělení advokátů do několika skupin. Zavedl bych advokáty soukromoprávní a veřejnoprávní. Veřejnoprávní by se specializovali pouze na oblast práva veřejného, soukromoprávní pak na právo soukromé.

Soukromoprávní advokáti by se pak dále členili do dvou skupin. Skupina první by se věnovala pouze právu občanskému, druhá skupina právu korporátnímu společně s dalšími odvětvími práva soukromého. První skupina by však byla omezena fixním počtem advokátů na určitém území, podobně jako tomu je dnes u notářů. Představuji si to tak, že by zákon stanovil podle určitého hlediska (například podle počtu obyvatel) kolik advokátů zabývajících

---

<sup>43</sup> Sám jsem se během své praxe setkal s velmi nekorektním jednáním klientů. Klient se nezdráhá říkat nepravdu či polopravdu, zamlčuje podstatné okolnosti. V této situaci je pak advokát často během soudního řízení překvapen informací, o které neměl ponětí a v důsledku této nevědomosti zapříčiněné klientem, spor prohrává. V tomto okamžiku samozřejmě klient klade vinu advokátovi, nikoli sobě.



se občanským právem ten který okres či kraj může mít. Advokát, který by se chtěl zabývat touto oblastí, by však musel získat zvláštní povolení od České advokátní komory, které by ho opravňovalo vykonávat pouze právo občanské. Na druhou skupinu soukromoprávní větve by se toto omezení nevztahovalo a volná soutěž advokátů by probíhala neomezeně.

Uvedené dělení má, myslím, smysl zejména z toho důvodu, že advokát bude mít na klienta více času, nebude muset „soutěžit“ s ostatními advokáty o klienty, tudíž se nebude muset strachovat o svou obživu a bude zde prostor pro morální integritu advokáta. Myslím, že toto rozdělení bude nanejvýš praktické i v souvislosti s rekodifikací soukromého práva. Nový občanský zákoník je kodexem v pravém slova smyslu, neboť obsahuje komplexní řešení soukromoprávních vztahů, které budou člověka provázet po celý život. Proto je dle mého názoru vhodné, aby se advokát zabýval pouze touto problematikou. Tím bude zajištěna i zvýšená odbornost advokáta, která je nadmíru žádoucí zvláště ve světle rekodifikace soukromého práva. Také je nutné pamatovat na nový zákon o zvláštních řízeních soudních, který se nyní nachází v Poslanecké sněmovně ve třetím čtení, který také „zčechá stojaté vody české advokacie.“ Podobné tomu bude i u chystané velké novely OSŘ, její cílem je sladit předpis procesní s předpisem hmotněprávním, kterým je nový občanský zákoník.

Mnou zamýšlené řešení by „penězochtivé“ advokáty či advokáty s ohebnou morálkou přesunulo do oblasti práva korporátního. V oblasti práva občanského by pak zůstali ti advokáti, kteří primárně chtějí pomáhat lidem a jsou smířeni s tím, že horentní sumy vydělávat nebudou.

Tímto způsobem by se, myslím, vyřešilo dilema mnoha mladých právníků, kteří jsou po vystudování plni ideálů a po poznání skutečné praxe tyto ideály či morální integritu ztrácejí, protože poznávají realitu. Někteří proto odcházejí do jiných právních zaměstnání, jiní se přizpůsobí zavedeným pořádkům. V tom však spatřuji výrazné negativum dneška, nejen v oblasti práva. Mladí jsou zkaženi zavedenými postupy, vývoj společnosti tím trpí a proti systému bojují jen malé skupinky aktivistů, které nikdo nebere vážně. Obavy odpůrců mého řešení bych vyřešil pravidelnými kontrolami ze strany České advokátní komory, ať již kontrolami ohlášenými či neohlášenými. Nebránil bych se ani tomu, aby kontroly prováděli různé nestátní organizace (občanská sdružení, subjekty zabývající se ochranou spotřebitele a další) nebo by bylo vhodné zavést i fiktivní klienty, kteří by sledovali chování advokáta v určitých modelových situacích. Zprvu by mi nevadila dokonce ani povinnost vyplnit dotazníky klienty advokáta, které by byly vypracované Českou advokátní komorou. K tomuto poslednímu kontrolnímu mechanismu by se samozřejmě muselo přistupovat obezřetně, neboť klient, který prohraje spor, vinu nehledá u sebe, ale u advokáta. Měl by proto být dán prostor

na názor advokáta. Z výsledků těchto kontrol by pak bylo zjištěno, jestli advokát může nadále vykonávat právo občanské či mu toto oprávnění bude odebráno. Tím by myslím byl zajištěn výběr nejlepších advokátů.

### 2.5.3 De lege ferenda – rozšíření moderačního práva soudu

Celkové pojetí odečítání úspěchu od neúspěchu shledávám vyhovujícím. Myslím, že uvedené řešení je navíc i relativně spravedlivé pro oba účastníky. Negativum spatřuji v situacích, kdy jeden účastník platí mnohem více svých nákladů než druhý. Následně díky výše uvedenému principu pak dostane nahrazeno jen poměrnou část, což dle mého názoru není úplně správné. Řešení spatřuji v použití moderačního práva soudu, které má sloužit k odstranění tvrdostí v případě striktního použití § 142, § 143, § 146 odst. 2, §147 nebo § 148 OSŘ.<sup>44</sup> Dle § 150 OSŘ nemusí soud výjimečně náhradu nákladů zcela nebo z části přiznat, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele. Čistě teoreticky by se toto ustanovení mohlo použít i na výše uvedenou situaci.

Škárová v souvislosti s důvody hodné zvláštního zřetele mluví zejména o majetkových, sociálních, osobních a jiných poměrech účastníků řízení, přičemž se zvažují poměry na obou stranách sporu, a o okolnostech, které vedly k uplatnění nároku v soudním řízení, a to vždy v konkrétních souvislostech.<sup>45</sup> Příkladem může být i skutečnost, že účastník neakceptoval návrh na smír.<sup>46</sup> S tím názorem se plně ztotožňuji a samo ukotvení tohoto principu považuji za vyspělé. Je myslím velmi potřebné, aby soudce měl možnost zohlednit i jiné faktory. Přílišný formalismus je někdy na škodu.

Řada autorů vnímá moderační právo soudu jako výjimečné opatření, pro jehož aplikaci musí svědčit důvody hodného zvláštního zřetele, které je také nutno v odůvodnění nákladové rozhodnutí patřičně vyložit.<sup>47</sup> S požadavkem na patřičné odůvodnění použití § 150 OSŘ naprosto souhlasím, avšak s exkluzivitou tohoto ustanovení nikoliv.

Lze si představit použití § 150 OSŘ v případech, kdy bohatý žalobce vyhrává spor vůči nemajetnému žalovanému. Pro žalovaného může mít náhrada nákladů řízení existenční dopady, zvláště v dnešní době zmítané ekonomickou krizí. Pro bohatého pak malé zvýšení jeho majetku. Samozřejmě je nutné zohlednit každý konkrétní případ zejména pak okolnosti,

<sup>44</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 1005.

<sup>45</sup> ŠKÁROVÁ, Marta, SARALIEVOVÁ, Irena. In ŠKÁROVÁ, Marta (ed). *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4.vyd. Praha: Linde, 2009, s. 358 (§ 150).

<sup>46</sup> Více viz HENDRYCHOVÁ, Ivana. Náhrada nákladů řízení a §150 OSŘ ve světle některých nálezů Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 6, s. 219 - 222.

<sup>47</sup> VRCHA, Pavel. Několik poznámek k rozhodování o nákladech řízení (zejména před soudy prvního stupně). *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 8, s. 273 – 280. Stejně viz PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 1005.

kteří vedly k soudnímu řízení, povahu sporu, chování účastníků během řízení apod. Navíc pokud jsou účastníci rozumní, spor vůbec nevznikne a vše vyřeší mimosoudně. Podání žaloby pak je jen často projevem arogance ze strany žalobce.

Z těchto důvodů a pro větší uplatnění tohoto „sociálního“ institutu bych ze zákona vypustil slovo výjimečně. Tím by se ztratila exkluzivita tohoto ustanovení a soud by jej využíval více. Krokem správným směrem je také nové ustanovení § 142a OSŘ.

Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi moderačním právem soudu zabýval také, kdy zejména dospěl k závěru, že § 150 OSŘ nelze považovat za předpis, který by zakládal zcela volnou diskreci soudu, nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat, zda ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlídnout. Ustanovení § 150 OSŘ proto nelze vykládat tak, že lze kdykoli, bez ohledu na základní zásady rozhodování o nákladech řízení, nepřiznat náhradu nákladů úspěšnému účastníku řízení.<sup>48</sup> Tento závěr Ústavního soudu považuji za krok špatným směrem. Moderační právo soudu by dle mého názoru mělo pamatovat i na výše uvedený problém, kdy jeden účastník platí mnohem více nákladů než druhý a následně díky částečnému úspěchu dostane nahrazenou pouze část. Díky Ústavnímu soudu nelze tento problém řešit pomocí současného moderačního práva soudu.

Navrhuji proto rozšířit moderační právo soudu. Zákonodárce by měl ustanovení § 150 OSŘ doplnit o další větu, která by říkala, že soud může výjimečně přiznat náhradu nákladů řízení v jiném rozsahu, než který udává zásada úspěchu ve věci. Zde bych již výjimečnost zachoval, neboť přiznání hrazení nákladů řízení odlišně od zásady úspěchu ve věci by nemělo být časté, pouze by tato možnost měla existovat. Další podmínkou užití by pak bylo, aby placené náklady byly účelné k bránění či uplatňování práva.

Mé navrhované změny budou opět vyžadovat větší nároky na osobu soudce, ale dle mého názoru to povede k jejich větší autonomii při rozhodování o nákladech řízení. Myslím, že díky tomuto postupu budou také odstraněny případné tvrdosti zákona a povede to k větší spravedlnosti řízení. V bagatelních sporech by rozšířené moderační právo soudu mohlo pomoci odstranit neetické jevy. Byla by to další rána pro inkasní společnosti, neboť soud by získal další prostředek pro nepřiznání hrazení nákladů řízení.

---

<sup>48</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 305/03, stejné závěry Ústavní soud vyvodil i v nálezu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 401/06

#### 2.5.4 Neúspěch v nepatrné části

Zákon v ustanovení § 142 odst. 3 OSŘ také pamatuje na případy, kdy soud může účastníku přiznat plnou náhradu nákladů řízení, a to i přes to, že měl účastník ve věci neúspěch v nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

První část tohoto ustanovení shledávám velice užitečnou. Je však vhodné do zákona zakotvit, co zákonodárce chápe pod pojmem neúspěch v nepatrné části. Důvodem pro přesné určení je dosažení právní jistoty, stanovení jednotné úpravy pro všechny účastníky a důraz na podrobnou úpravu OSŘ, kterou prosazují. Neúspěch v nepatrné části spatřuji v neúspěchu do 5%. Dle mého názoru není účelné, aby v případě tak malého neúspěchu byla důsledně dodržována zásada úspěchu ve věci.

Byl – li právní nárok prokázán a výše plnění závisela na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu, pak lze účastníku přiznat i plnou náhradu nákladů. Winterová uvádí případy, kdy právní základ nároku je prokázán, ale zjištění výše nároku je spojeno s obtížemi nebo je dokonce nemožné (např. určení náhrady nemajetkové újmy podle § 13 OZ, nepoměrně nákladné určení výše způsobené škody).<sup>49</sup>

Význam tohoto ustanovení je pro právníka naprosto zřejmý a je pochopitelné jaké důvody vedly zákonodárce k této úpravě. Chtěl tím nejspíše zohlednit zvláštní povahu některých nároků, kdy právní základ sporu je jasný (např.: újma na zdraví byla způsobena), avšak výše nároku závisí na dalších okolnostech (např.: znalecký posudek). Tím chtěl zákonodárce říci, že v těchto specifických případech je nutné postupovat odlišně. Putna správně poznamenává, že dle tohoto ustanovení nelze postupovat, jestliže znalecký posudek byl proveden k doložení základu nároku.<sup>50</sup>

Druhou část §142 odst. 3 OSŘ shledávám nevyhovující a to z několika důvodů. Prvně je mým úmyslem předělat celé OSŘ do srozumitelnější a podrobnější podoby, aby se každá osoba v tomto předpisu snáze orientovala a mohla v jednoduchých věcech (zejména v bagatelních) vystupovat před soudem bez právního zastoupení, čímž by razantně klesly náklady řízení. Tato druhá část § 142 odst. 2 je s tímto v rozporu, kdy si troufám tvrdit, že pro mnoho lidí srozumitelná nebude. Za druhé ve své práci jsem navrhl, aby zákonodárce zakotvil více volnosti pro soudce v rámci nákladů řízení, kteří by zohlednili každý konkrétní případ. Zejména v principu odečítání úspěchu od neúspěchu vidím jisté nedostatky. Tyto nedostatky navrhuji odstranit rozšířením moderačního práva soudu (viz výše) nebo změnou ustanovení §

<sup>49</sup> WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní ...*, s. 312.

<sup>50</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 977 – 978.

142 odst. 3 OSŘ. Změnu bych provedl odstraněním druhé části tohoto ustanovení. Tím by pak tyto limity ze zákona zmizely. § 142 OSŘ by zněl následovně: „I když měl účastník ve věci úspěch jen částečný, může mu soud přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo dojde – li soud k závěru, že tento postup je vzhledem ke všem okolnostem případu vhodný“.

Těmito změnami by byly odstraněny tvrdosti zákona, ustanovení by se stalo srozumitelnějším a jasnějším a vznikl by prostor pro citlivější přístup soudce. Odpůrci budou namítat, že tím bude narušen mnou prosazovaný princip větší předvídatelnosti částky, která by případně vznikla na nákladech řízení, když zde bude existovat možnost soudu přiznat náhradu nákladů odlišně od zásady úspěchu ve věci. Tento argument je jistě oprávněný, ale myslím si, že mnou navrhovanou úpravou bude docíleno větší spravedlnosti, zohledněny budou specifika každého případu, soudce nebude pouhým „strojem“ a vezme v úvahu i hlediska mimoprávní.

## 2.6 Přiznání náhrady nákladů řízení neúspěšnému účastníku

V současném OSŘ nalezneme i ustanovení, které umožňuje neúspěšné straně přiznat náhradu nákladů řízení, a to za splnění určité podmínky. Jedná se o § 143 OSŘ.

Toto ustanovení vychází z úpravy obsažené v § 131 zákona č. 142/1950 Sb., o řízeních ve věcech občanskoprávních. Ustanovení § 131 stanovilo, že účastník je povinen nahradit náklady odpůrci, který nedal příčinu k uplatnění nároku u soudu a včas jej uznal. § 131 navazoval na ustanovení § 45 ČŘS, které znělo tak, že nedal - li žalovaný svým chováním příčiny k podání žaloby a uzná - li nárok v žalobě vznesený ihned při prvním roku, nese procesní náklady žalobce, jenž má nahraditi také náklady, způsobené žalovanému zavedením soudního řízení.<sup>51</sup>

V předešlých úpravách nalezneme tři kumulativní podmínky náhrady nákladů řízení neúspěšnému žalovanému:

- a) neúspěšný žalovaný, který
- b) nezavdal příčinu k podání žaloby a
- c) uplatněný nárok žalobce včas uzná nebo se mu nebrání.

Bohužel dnešní § 143 OSŘ ke škodě věci obsahuje pouze podmínky dvě – neúspěšný žalovaný a nezavdání příčiny k podání návrhu na zahájení řízení. Paradoxně tak může docházet k situacím, kdy žalovaný sice nezavdal příčinu k žalobě, nárok žalobce prozatím

---

<sup>51</sup> DVOŘÁK, Bohumil. Náhrada nákladů řízení neúspěšnému žalovanému. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 197.

neuzná, procesně se nároku brání, avšak v momentě neúspěchu jeho procesní obrany žádá soud o použití § 143 OSŘ, což jistě není smyslem tohoto ustanovení. Dle předchozích úprav by se tato situace řídila zásadou úspěchu ve věci. Účelem § 143 OSŘ, ale i úprav předešlých, je ochránit žalovaného, který svým chováním nezavdal příčinu k podání žaloby, neboť neporušil žádnou právní povinnost. K zahájení řízení tak nemuselo vůbec dojít a tudíž žádné náklady řízení nemusely vzniknout. Bylo – li však toto zbytečné řízení i přesto zahájeno, je nadmíru spravedlivé a správné, aby žalobce nesl na svých bedrech sankci v podobě náhrady nákladů řízení žalovanému. Celá norma tedy působí preventivně, kdy jejím cílem je zabránit vzniku zbytečných řízení.<sup>52</sup>

Dle mého názoru vypuštěním druhé podmínky, včasného uznání nároku, je znění § 143 OSŘ v rozporu se smyslem tohoto institutu. Hlavním cílem je zabránit zbytečným procesům, pokud však proces vznikne, nechť je co nejkratší. Uplatňování procesní obrany je zajiště právo každého žalovaného, ale každý žalovaný si musí sám uvědomit, není-li žalobce v právu. Myslím, že z tohoto důvodu je výhodnější uznat nárok, který je oprávněný a nechat si od žalobce nahradit náklady řízení. Pokud však v rámci této krátké úvahy dojde žalovaný k tomu, že nárok žalobce dle jeho názoru oprávněný není a započne-li svoji procesní obranu, musí počítat s tím, že tu je riziko prohry a s tím související následky. Navrácením podmínky včasného uznání nároku do znění § 143 OSŘ lze proto zákonodárci doporučit.

V souvislosti s § 143 OSŘ je nutné se také zabývat formulací „zavdání příčiny k podání žaloby“. Tím zákonodárce nejspíše myslí chování žalovaného před zahájením řízení, protože pouze v tomto období mohl žalovaný příčinu zavdat. Jiné vysvětlení by nebylo nelogické. Je nutné, aby mezi tímto chováním žalovaného a podáním žaloby byla příčinná souvislost. Dále ze znění § 147 OSŘ lze při absenci zmínky o zavinění dovodit, že se nemusí jednat o protiprávní chování zaviněné. Objektivní princip shledávám praktičtější, neboť prokazování zavinění by vedlo často ke složitému dokazování, což by bylo v rozporu se smyslem tohoto institutu.

Za chování, kterým žalovaný zavdá příčinu k podání návrhu, se obvykle považuje prodlení dlužníka. Příklady použití § 143 OSŘ jsou následující. Pokud žalobce uplatňuje nárok ještě nesplatný a v průběhu řízení dojde k jeho splatnosti, excindační žaloby, žaloby na plnění, kdy žalovaný nebyl vůči žalobci v době zahájení řízení v prodlení s plněním své povinnosti a žalobce i přesto žalobu vznesl (např.: případy, kdy žalobce ještě před podáním žaloby poskytne žalovanému dodatečnou lhůtu k plnění, však žalobu podá ještě před jejím

---

<sup>52</sup> Tamtéž

uplynutím), nebo jestliže v řízení vyjde najevo, že v době jeho zahájení nebyla povinnost, které se řízení týká, žalovaným porušena (např.: případy, kdy v řízení vyklizení bytu obdržel žalovaný nájemce výpověď z nájmu až po zahájení řízení).<sup>53</sup> Lze tedy shrnout, že existují případy (typicky rozhodování o přivolení výpovědi z nájmu bytu dle § 711a odst. 1 písm. a) OZ<sup>54</sup>), které pro své vyřešení, i přes nezavdání příčiny a uznání nároku žalovaným, potřebují soudní rozhodnutí. Zde pak najde § 143 OSŘ největší uplatnění.

Ustanovení § 143 OSŘ shledávám, i přes výše uvedenou absenci třetí podmínky, velmi potřebným. Bylo by nadmíru nevhodné, jestliže žalovaný jednal v souladu s právním řádem, nezavdal žádnou příčinu k podání návrhu na zahájení řízení, a přesto musel být postižen sankční povahou zásady úspěchu ve věci. Tyto případy se musí dle mého názoru odlišovat od případů, kdy žalovaný narušil právní vztahy a tím odůvodnil žalobcovo právo obrátit se na soud. Proto je nadmíru správné, aby tento narušitel byl „potrestán“ hrazením nákladů řízení. Nejspíše díky výše uvedeným potížím při interpretaci nebude § 143 OSŘ v praxi moc využíván, což je dle mého názoru velkou chybou.

## 2.7 Výjimky ze zásady úspěchu ve věci

Zákon také pamatuje na případy, kdy se zásada úspěchu ve věci vůbec nepoužije. Výrok týkající se nákladů řízení pak nejčastěji zní, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ustanovení § 146 OSŘ hovoří hned o několika případech.

### 2.7.1 Řízení, která lze zahájit i bez návrhu

Prvním případem výjimky ze zásady úspěchu ve věci jsou řízení, které lze zahájit i bez návrhu. To je logické, protože většina těchto řízení je nesporných a nelze proto určit úspěch a neúspěch účastníků. Tato řízení jsou ovládána jinými zásadami než sporná řízení, je zde kladen větší důraz na zásadu materiální pravdy a legality, kdy soudy aktivně zjišťují skutkový stav. Z těchto důvodů zpravidla pomoc advokáta není třeba, mnoho těchto řízení je navíc osvobozeno od soudního poplatku, tudíž náklady v tak velké míře nevznikají. Putna dále uzavírá, že tento princip se ze stejného důvodu uplatní i u nesporných řízení, která lze zahájit pouze na návrh.<sup>55</sup> I z tohoto pravidla jsou však výjimky, kdy zákonodárce stanovil, že

---

<sup>53</sup> Tamtéž

<sup>54</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 983.

<sup>55</sup> Jedná se například o řízení o osvojení dle § 181 an. OSŘ, řízení o úschovách dle §185a an. OSŘ, řízení o umoření listin dle § 185i an. OSŘ, řízení o povolení uzavřít manželství dle § 194 OSŘ. Viz PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 989-990.

odůvodňují-li to okolnosti případu, lze právo na náhradu nákladů řízení přiznat. Jako příklad lze uvést výsledek řízení či okolnosti, za nichž řízení začalo a které ovlivnily jeho průběh.<sup>56</sup>

Opět dle mého názoru krok správným směrem, který vede k zohlednění konkrétního případu a k větší rozhodovací svobodě soudce. Myslím, že není nutné v zákoně specifikovat, které okolnosti případu mají nastat, aby to odůvodňovalo přiznání náhrady nákladů řízení. Posouzení je správně ponecháno na soudci, protože ten je v řízení účastníkům nejbliže.

Nelze také zapomínat na § 144 OSŘ, který se vztahuje na manželství a partnerství. Úprava náhrad nákladů řízení je podobná s výše uvedenými řízeními, kdy strany nemají právo na náhradu nákladů řízení. I zde zákonodárce umožňuje soudu, odůvodňují-li to okolnosti přiznat náhradu nákladů jedné straně. Půjde například o žalobu na rozvod manželství podanou ženou, kterou její manžel alkoholik týrá.<sup>57</sup>

### 2.7.2 Soudní smír

Skončilo-li řízení soudním smírem dle § 99 OSŘ, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, ledaže v tomto smíru bylo o náhradě nákladů ujednáno něco jiného. Soudní smír je dohodu dvou stran posvěcená soudem s účinky pravomocného rozsudku, proto je dle mého názoru vhodné, aby byla stanovena možnost upravit si náhradu nákladů řízení stranami smíru. Dohodnou-li se strany, není důvod zasahovat do projevení vůle stran, i když by byl uvedený postup pro jednu stranu smíru nevýhodný. Samozřejmě soud musí dohlédnout na to, aby byly dodrženy zákonné podmínky pro uzavření smíru, zejména pak způsobilost k právním úkonům. Proti usnesení o schválení soudního smíru není dle § 202 odst. 1 písm. h) OSŘ přípustné odvolání, neboť strany měly dostatek času vyjádřit nesouhlas s dohodnutým řešením sporu.

Pokud však ve schváleném soudním smíru není o náhradě nákladů řízení zmínky, rozhodne o nich soud samostatným usnesením, proti kterému je odvolání přípustné, neboť výrok o náhradě nákladů řízení je výrokem samostatným.<sup>58</sup> Pokud náklady řízení nejsou stranami smíru dohodnuty a soud rozhodne, že žádná ze stran nemá právo na jejich náhrady, pak by možnost odvolat se proti rozhodnutí soudu být měla. Náhrada nákladů řízení je samostatným nárokem, žádným způsobem nezasahuje do smíru a není proto důvodu o tuto možnost stranu sporu připravit. Nelze totiž vyloučit situace, kdy jedna strana vznik sporu nezaviní, na svoji obranu vynaloží určité náklady, ale nakonec je dosaženo smíru. Přirozeně

---

<sup>56</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 989 - 990.

<sup>57</sup> BÍLÝ, Martin. Subjekty náhrady nákladů řízení. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 308.

<sup>58</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 989 - 990.



se tato strana bude domnívat, že není spravedlivé, aby nikdo neměl právo na náhradu řízení, a podá odvolání. Z tohoto důvodu nynější úprava je dle mého názoru vyhovující.

### 2.7.3 Zastavení řízení

Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku, jestliže řízení bylo zastaveno. Takto však soud o náhradě nákladů řízení nerozhoduje automaticky, ale z provázanosti § 146 odst. 1 písm. c) OSŘ s § 146 odst. 2 OSŘ vyplývá, že zastavuje-li soud řízení, zabývá se při rozhodování o náhradě nákladů řízení nejprve otázkou, zda některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno.<sup>59</sup> Z toho plyne, že je nutné rozlišovat dva případy.

Prvně, je – li řízení zastaveno a žádný z účastníků na tom nenese vinu, je správné, aby žádný z účastníků neměl právo na náhradu nákladů řízení, neboť by nebylo spravedlivé tíhu náhrady nákladů řízení uvalit na jednoho účastníka. Navíc se naskýtá otázka, dle jakého hlediska jej určit. Usnesení o zastavení řízení je procesním rozhodnutím, tudíž nevytváří překážku *res iudicata*. Z toho důvodu pak může účastník po odpadnutí překážky podat žalobu novou, kde již bude o náhradě nákladů řízení rozhodnuto dle zásady úspěchu ve věci.

Vyjde – li však najevo, že účastník zastavení řízení zavinil (zejména podání žaloby i přes překážku věci rozsouzené či zahájené, nezaplacení soudního poplatku, nedostatek podmínek řízení, zpětvzetí návrhu atd.), je povinen hradit náklady.

Putna poznamenává, že je nutné pamatovat na to, že zavinění je třeba posuzovat výlučně z procesního hlediska, tedy dle procesního výsledku.<sup>60</sup> Ústavní soud tento názor potvrzuje a dodává, že pokud pouze jedna procesní strana zaviní, že řízení je zastaveno, a proto o věci nemůže být meritorně rozhodnuto, a tím zjištěno, zda byl návrh podán důvodně, vzniká jí zásadně povinnost nahradit druhé procesní straně náklady řízení. Dále Ústavní soud potvrzuje ústavní konformitu interpretace, dle níž pojem zavinění, je třeba posuzovat výlučně z procesního hlediska.<sup>61</sup> S těmito názory nelze než souhlasit. Bude – li řízení zastaveno v důsledku zavinění jednoho účastníka, proč by ostatní účastníci měli být „potrestáni“ nepřiznáním práva na náhradu nákladů řízení, když k celému řízení přistupovali odpovědně a plnili všechny své povinnosti, které OSŘ stanoví. To by nebylo spravedlivé a byl by tím vyslán neblahý signál společnosti, že je v pořádku podávat žaloby, tím zahlcovat soudy a poté v řízení řádně nepokračovat.

---

<sup>59</sup> Tamtéž, s. 990.

<sup>60</sup> Tamtéž s. 990.

<sup>61</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 315/07

#### 2.7.4 Zpětvzetí žaloby

Zákon speciálně pamatuje také na případy, kdy žalobce vezme svou podanou žalobu zpět z důvodu chování žalovaného. V tomto případě hradí náklady řízení žalovaný, neboť na základě jeho zavinění je žaloba vzata zpět. Nejčastěji půjde o případy, kdy po podání žaloby žalovaný splní, co po něm žalobce žádá, a to před vydáním rozhodnutí soudem. Tento postup shledávám také správným.

Putna upozorňuje, že zda jde o důvodně podanou žalobu, je nutno usuzovat z procesního hlediska. Hlavním faktorem je, zda se žalobce domohl uplatněného nároku či nikoliv. Není proto významné, zda žalovaný uspokojil žalobce, ačkoliv k tomu neměl právní povinnost. Podstatné je, zda žalobcův požadavek byl uspokojen.<sup>62</sup> Jedná se o případy, kdy žalobce pro svou žalobu nemá oporu v hmotném právu, ale díky zmatení či omylu žalovaného, který nárok žalobce uspokojí, žalovaný je následně „potrestán“ náhradou nákladů řízení. Z pohledu procesního práva zavinil zastavení řízení. Do popředí vystupuje zájem na rychlém a hospodárném průběhu procesu před skutkovým stavem daného případu, s čímž se nemohu plně ztotožnit. Je mi jasné, že nelze po soudci chtít, aby zkoumal skutkový stav v případě uspokojení žalobce žalovaným či zkoumal důvody zpětvzetí žaloby. Nutné je také pamatovat na princip *vigilantibus iura skripta sunt*.

Mohou také nastat hraniční případy, kdy například žalovaný nevěděl o podané žalobě v době, kdy pohledávku žalobci hradil. Takovéto případy je nutné posoudit velmi opatrně. Ústavní soud se tímto hraničním případem zabýval a rozhodl velmi překvapivě. V nálezu sp. zn. III. ÚS 450/2005 trvá na striktním dodržování zavinění dle ustanovení § 142 odst. 2 věty druhé. V uvedeném případě krajský soud jako soud odvolací změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, a to tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, a to včetně řízení odvolacího. Krajský soud totiž dospěl k závěru, že užití ustanovení § 146 odst. 2 věty druhé OSŘ není na místě. Své rozhodnutí odůvodnil tak, že žalovaný měl svůj závazek vůči žalobci splnit do 1. 4. 2005 (pátek), žalobce již dne 5. 4. 2005 podal žalobu, o níž se žalovaný dozvěděl až dne 17. 5. 2005, kdy mu byla doručena. Ten přitom požadavek žalobce uspokojil ihned poté, co byl vyzván k úhradě předmětné částky, tj. dne 12. 4. 2005. Žalovaný tedy dle krajského soudu nesplnil svou povinnost v důsledku zahájeného soudního řízení, ale na základě výzvy stěžovatelky. Proto dle něj nelze vyvodit, že žalobce vzal svůj návrh zpět pro chování žalovaného, jenž v době plnění nebyl o zahájení soudního řízení informován. Ústavní

---

<sup>62</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 990 – 991.

soud však došel k závěru opačnému, a to žalovaným uváděná okolnost (tj. zda žalovaný věděl o podání žaloby či nikoliv, resp. zda zaplatil z důvodu jejího podání) je z hlediska soudem aplikovaných ustanovení OSŘ irelevantní. Následná úvaha krajského soudu o tom, že žalobce nevzal svůj návrh zpět pro chování žalovaného, nemůže obstát, neboť příčinou zpětvzetí návrhu bylo nepochybně právě to, že žalovaný pohledávku žalobce uspokojil. Ústavní soud tedy došel k závěru, že krajský soud nerespektoval jednoznačné znění kogentní právní normy, čímž zatížil své rozhodování prvkem libovůle.<sup>63</sup>

V tomto konkrétním případě s Ústavním soudem nesouhlasím, neboť zde spatřuji zneužití uvedeného ustanovení ze strany žalobce, který chtěl mít nahrazeny náklady řízení. Ryze formálně má Ústavní soud pravdu, avšak je třeba zohlednit další faktory. Celé řízení by nebylo muselo vůbec proběhnout, kdyby žalobce s žalobou počkal. Ano, lze namítat, že kdyby žalovaný zaplatil včas, řízení by neproběhlo, tudíž vina je na straně žalovaného, neboť žalobce se legitimním způsobem domáhal svého práva u soudu. Avšak z tohoto případu číší arogance žalobce a vůle potrestat žalovaného soudním řízením. Osobně bych v tomto případě postupoval jinak, a to pomocí moderačního práva soudu dle § 150 OSŘ. Domnívám se, že přesně na tento případ se uvedené ustanovení zaměřuje. Odstranit tvrdosti zákona a přílišný formalismus při rozhodování. Od 1. 1. 2013 by na tento případ mohlo být aplikováno ustanovení § 142a OSŘ.

### **2.7.5 Odmítnutí žaloby**

Zákon také pamatuje na náhradu nákladů řízení při odmítnutí žaloby či jiného návrhu na zahájení řízení, kdy dle ustanovení § 146 odst. 3 OSŘ spočívá tato povinnost na bedrech žalobce. S uvedeným postupem nelze než souhlasit. Před odmítnutím žaloby pro vady, soud dle § 43 odst. 2 OSŘ nejprve vyzve žalobce k opravě a poučí jej, jak žalobu opravit či doplnit. Neodstranil – li žalobce vady, musí z důvodu jeho zavinění celé řízení skončit odmítavým usnesením. Je proto vhodné, aby byl „potrestán“ za svůj nedbalý a nezodpovědný přístup náhradou nákladů řízení ostatním účastníkům řízení. Opak by byl nežádoucí, neboť by společností vzkazoval, že je v pořádku nevést řádně soudní řízení, dále by byla snížena důstojnost řízení a dozajista by to vedlo k nárůstu žalob, v nichž by nebylo řádně pokračováno, neboť hrozba sankce by chyběla.

---

<sup>63</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 450/05

## 2.7.6 Nové ustanovení § 142a OSŘ

Jako velký krok správným směrem vnímám vznik § 142a OSŘ, účinný od 1. 1. 2013, který svým způsobem je další výjimkou ze zásady úspěchu ve věci, neboť pokud žalobce nesplní podmínky zde uvedené, poté i přes plný úspěch ve sporu nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ustanovení § 142a OSŘ říká, že žalobce, který měl úspěch ve věci zahájené podle § 80 písm. c) OSŘ, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže ve lhůtě nejméně sedmi dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu, výzvu k plnění. Tato úprava cílí na spory o plnění. Vzhledem k tomu, že zákon blíže nespecifikuje, o jaké plnění se jedná, lze dovodit, že se může jednat o plnění peněžité i nepeněžité. Bohužel se zákonodárce při tvorbě tohoto ustanovení nevyhnul několika chybám.

Předně je nutné si uvědomit, že výzvu má žalobce zasílat na adresu pro doručování. Ta je definována v § 46a OSŘ, ale jako adresa, kterou žalovaný po zahájení řízení soudu sdělí a požádá o doručování na ni, kdežto § 142a OSŘ hovoří o výzvě před zahájením řízení. Z tohoto důvodu je nutné chápat uvedenou formulaci jako adresu, kterou žalovaný sdělil žalobci jako poslední a požádal jej o doručování na ni. Alternativou je pak poslední známá adresa, kdy zákonodárce chtěl nejspíše stanovit, že se jedná o adresu, která plyne například ze smlouvy o půjčce.<sup>64</sup>

Další chybu zákonodárce spatřuji v délce lhůty. Zákonodárce stanovil jednotnou lhůtu sedmi dnů. Dle mého názoru je třeba rozlišovat vnitrostátní a mezinárodní spory. Ve vnitrostátních sporech je tato lhůta myslím dostačující. Avšak souhlasím s Grygarem v tom, že lhůta sedmi dní pro zasílání předžalobní výzvy k plnění do ciziny je zcela nedostatečná. Dlužník je tak fakticky vyloučen z možnosti plnit na základě výzvy před podáním žaloby, neboť za sedm dní mu nebude výzva nejspíše ani doručena.<sup>65</sup> Z tohoto důvodu navrhuji, aby pro řízení, kde jedna strana má bydliště či sídlo na území jiného státu, byla stanovena lhůta delší. Adekvátní lhůtu spatřuji v rozmezí čtrnácti dnů až jednoho měsíce.

V současné úpravě výzvy k plnění chybí zmínka o datových schránkách. V době, kdy každá právnická osoba má povinnost mít zřízenou datovou schránku, absence této problematiky je vážným pochybením zákonodárce.

Pozitivum spatřuji ve zdůraznění role soudu. Ustanovení § 142a odst. 2 OSŘ soudu umožňuje, aby v případě důvodů hodných zvláštního zřetele přiznat zcela či z části žalobci

<sup>64</sup> GRYGAR, Jiří. Nepřiznání náhrady nákladů řízení podle §142a OSŘ. *Rekodifikace&praxe*, 2013, č. 3.

<sup>65</sup> Tamtéž

náhradu nákladů řízení, a to i v případě, že předžalobní výzvu k plnění žalovanému nezaslal. Tímto je kladen důraz na to, aby bylo každé řízení posuzováno individuálně a soud zohlednil specifika každého případu. Příkladem důvodu hodného zvláštního zřetele jsou například případy, kdy je s žalobou podáván návrh na předběžné opatření, kdy důvodem je obava ohrožení budoucího výkonu rozhodnutí proto, že dlužník se zbavuje svého majetku.<sup>66</sup>

Tento nový institut shledávám velmi potřebným a vhodným. Zpracování § 142a OSŘ vykazuje chyby, které však mohou být snáze napraveny novelou OSŘ. Zákonodárce se snaží zamezit vzniku zbytečných nákladů řízení, ale i zbytečným sporům, které by jinak nevznikly. Často stačí dlužníka vyzvat k plnění, pohrozit soudním řízením či následnou exekucí a dluh bude věřiteli uhrazen zpravidla ihned. Mnozí mohou namítat, že se jedná o zbytečné zatěžování věřitelů, kteří své dlužníky k plnění vyzývají i tak. Navíc případná sankce v podobě ztráty náhrady nákladů řízení je zbytečně tvrdá. S těmito argumenty nesouhlasím a úpravu považuji za rozumnou. Zákonodárce nejspíše úmyslně nezakotvil, že předžalobní výzva k plnění nemusí být doručena, tudíž stačí výzvu jen zaslat na adresu dlužníka, soudu poté předložit doklad o odeslání výzvy a potřebná podmínka pro náhradu nákladů řízení je splněna.<sup>67</sup> Z tohoto důvodů se nejedná o zbytečné zatěžování věřitelů, neboť nemusí čekat, zda bude výzva skutečně doručena. Domnívám se, že tato úprava vznikla jako přímé opatření proti neetickým praktikám některých inkasních společností, tudíž v bagatelních věcech najde § 142a OSŘ velké uplatnění.

## 2.8 Zásada zavinění

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení sporného i nesporného může soud použít zásadu zavinění<sup>68</sup>. Jejím obsahem je možnost soudu, aby uložil náhradu nákladů řízení, které by jinak nevznikly, a to osobám, které je způsobily svým zaviněním. Tato povinnost může být uložena účastníkům, jejich zástupcům, svědkům, fyzickým osobám uvedeným v § 126a, znalcům, tlumočnickům, stejně tak i osobám, které při dokazování měli nějakou povinnost. U všech těchto osob musí být prokázáno to, že tyto náklady způsobily svým zaviněním. Účastníci a jejich zástupci navíc odpovídají i v případech náhody, která způsobila vznik nákladů řízení.

---

<sup>66</sup> Tamtéž

<sup>67</sup> Tamtéž

<sup>68</sup> WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní* ..., s. 310.

V souvislosti se zásadou zavinění se hovoří o tzv. separaci nákladů,<sup>69</sup> kdy náklady které by jinak nevznikly, je nutno oddělit od ostatních nákladů. Kdyby zůstaly neodděleny, vztahovala by se na ně zásada úspěchu ve věci. Soud o těchto nákladech rozhodne dle ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ zpravidla ihned poté, co náklady vzniknou, neboť jde o rozhodnutí, které je nezávislé výsledku řízení.<sup>70</sup> Děje se tak samostatným usnesením již v průběhu řízení. Zaviněním chápeme porušení procesních povinností všeho druhu, ať již ze zákona plynoucí či uložené soudem.<sup>71</sup> Tuto skutečnost bych zahrnul z důvodu větší srozumitelnosti pro účastníky do znění § 147 OSŘ, aby nevznikaly pochybnosti o tom, co se zaviněním myslí. Ze stejného důvodu bych také do zákona zakotvil definici náhody.

Ústavní soud dodává, že nelze interpretovat použitý termín „zavinění“ v doslovném jazykovém smyslu, ale ve vztahu příčinné souvislosti, v němž příčinou je chování účastníka řízení.<sup>72</sup> Tento závěr je pochopitelný, neboť nelze někomu přičítat k tíži něco, co nespáchal svým jednáním.

Zásadu zavinění shledávám velmi potřebnou, protože je spravedlivé, aby osoby, které zaviní zbytečné náklady řízení, stihla sankce v podobě náhrady těchto nákladů. Je to signál pro účastníky řízení, ale i pro celou společnost, že se nevyplácí být neřádným účastníkem řízení, a že je vhodné uvážit, které náklady řízení budou použity. Tím, že hrozí určité sankce za náhradu zaviněných nákladů řízení, které by jinak nevznikly, vede také k větší odpovědnosti účastníků řízení. Navíc celé znění § 147 OSŘ je myslím pro každého velmi srozumitelné. Výše navrhované změny povedou pouze ke zpřesnění a k větší podrobnosti OSŘ.

---

<sup>69</sup> PUTNA: *Občanský soudní řád...*, s. 995.

<sup>70</sup> WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní ...*, s. 311.

<sup>71</sup> Tamtéž

<sup>72</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 653/03

### 3. Bagatelní spory

V předchozích částech diplomové práce operuji s pojmem bagatelní spor či bagatelní věc. Nyní je čas se s tímto institutem blíže seznámit a upozornit na úskalí současné procesní úpravy.

Slovník cizích slov definuje tzv. bagatelu jako nepatrnou částku peněz či při o nepatrnou hodnotu.<sup>73</sup> Právní slovník říká, že termínem bagatelní věc byla do účinnosti novely občanského soudního řádu k 1. 1.2001 v soudní praxi označována žaloba, jejímž předmětem bylo zaplacení peněžité částky zpravidla nepřesahující výši spodní hranice soudního poplatku.<sup>74</sup>

#### 3.1 Pojem a vývoj institutu

Bagatelní spory či věci jsou dnes taková řízení, jejímž hlavním procesním znakem je nemožnost podat odvolání. Do českého OSŘ se existence bagatelních sporů dostala novelou OSŘ provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., kdy tato novela změnila dosavadní § 202 odst. 2 OSŘ, a to stanovením, že odvolání není přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 2. 000 Kč. K příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží a toto omezení neplatí pro rozsudky pro uznání a pro rozsudky pro zmeškání. Pro úplnost poznamenávám, že před účinností této novely bylo odvolání možné v každé věci, což s rostoucím počtem nápadů nebyl jistě žádoucí stav. To byl hlavní důvod, proč zákonodárce přistoupil k omezující úpravě.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., osvětluje důvody, které vedly zákonodárce ke schválení znění § 202 odst. 2 OSŘ, kdy říká, že u bagatelních věcí postačuje ke správnému a spravedlivému rozhodnutí řízení v jediném stupni, tj. že je dostačující, proběhne-li řádné „klasické“ soudní řízení, jež vyústí po provedeném dokazování v rozhodnutí formou rozsudku, kdy přezkum takových rozhodnutí v odvolacím řízení by představoval pouze průtahy v uspokojení oprávněných věřitelů.<sup>75</sup> Tímto označením má být tedy vyjádřena objektivizovaná nepříliš velká důležitost sporů s nevysokým peněžitým předmětem řízení.<sup>76</sup>

---

<sup>73</sup> REJMAN, Ladislav. *Slovník cizích slov*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, s. 43

<sup>74</sup> HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.

<sup>75</sup> Důvodová zpráva k zákonu č.30/2000 Sb., k bodu 264. Viz KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 479.

<sup>76</sup> KRÁLÍK, Michal. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 8, s. 381 - 385.

Ze zákonného znění § 202 odst. 2 OSŘ tedy plyne, že zákonodárce rozlišuje režim rozsudků vydávaných klasickou formou po veřejném projednání věci s provedeným dokazováním a možností uplatnění všech zákonných procesních práv účastníků od režimu rozsudků pro zmeškání a pro uznání. Pro první režim je charakteristická nemožnost podání odvolání v bagatelních sporech. Režim druhý tímto omezením postižen není, avšak je nutné pamatovat na to, že rozsudky pro zmeškání a pro uznání lze přezkoumat jen prostřednictvím odvolacích důvodů uvedených v § 205b OSŘ.<sup>77</sup>

Další novela § 202 odst. 2 OSŘ proběhla zákonem č. 7/2009 Sb., účinná od 1. 7. 2009, která stanovila, že za bagatelní věci je nutno považovat řízení, v nichž jde o peněžité plnění nepřevyšující částku 10. 000 Kč. Důvodová zpráva zvýšení částky zdůvodňuje tím, že stávající výše 2. 000 Kč je nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem. Dále je nutné dle důvodové zprávy vzít v úvahu nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, které se vztahuje na přeshraniční případy. Za drobný nárok toto nařízení považuje řízení, jehož předmětem je částka nepřesahující 2. 000 EUR.<sup>78</sup>

Hlavním smyslem institutu bagatelních věcí je zejména ulevit odvolacím soudům od „zbytečností“, které představují žaloby na nízké peněžité plnění. Dle mého názoru je potřebné se vyjádřit k výši částky 10. 000 Kč, která je dle zákonodárce bagatelní, tj. nepodstatná či zanedbatelná. S tímto názorem nemohu souhlasit. Domnívám se, že částka 10.000 Kč je, zvláště v době dlouho trvající ekonomické krize, pro mnoho osob částkou zanedbatelnou. Průměrná hrubá měsíční mzda roku 2013 je 24. 061 Kč<sup>79</sup>, ale je nutné si uvědomit, že se jedná pouze o průměr, kdy řada osob vydělává sotva polovinu.<sup>80</sup> Pro mnoho účastníků sama hranice bagatelu představuje celý čistý měsíční příjem. Navíc do soudních síní se často dostávají pro neplnění svých závazků osoby s nejnižšími příjmy, bez zaměstnání či zadlužené na více místech. Z dluhové pasti je pak cesta velmi těžká. Nelze také opominout, že příslušenství se do zmíněné částky nezapočítává. Pokud máme žalobu o zaplacení 9. 900 Kč a vyhledáme-li pomoc advokáta, částka narůstá. Dle § 3 odst. 1 zrušené vyhlášky č. 484/2000 by se jednalo o 7. 500 Kč, k tomu připočteme paušální náhrady hotových výdajů za jeden úkon po 300 Kč (například čtyři úkony – převzetí a příprava zastoupení, jednání s protistranou, podání žaloby,

<sup>77</sup> KRÁLÍK, Michal. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 8, s. 381 - 385.

<sup>78</sup> KRIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 479.

<sup>79</sup> Platí ke dni 5. 6. 2013, k dispozici na <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace\\_a\\_mzdy\\_prace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace_a_mzdy_prace)>

<sup>80</sup> V roce 2009 nedosáhlo na průměrnou mzdu 66,5 % zaměstnanců. Viz např.: VAVRŇON, Jiří. *Na průměrnou mzdu nedosáhne stále více lidí* [online]. Novinky.cz, 21. května 2012 [cit. 28. července 2013]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/ekonomika/268109-na-prumernou-mzdu-nedosahne-stale-vice-lidi.html>>



účast na jednání), dostaneme částku 8. 700 Kč, často také přičteme náhradu za daň z přidané hodnoty. Výsledná částka je pak téměř dvounásobná. Není proto divu, že Ústavní soud razantním způsobem zakročil a dosavadní praxi změnil.

### 3.2 Názory judikatury a praxe na výši částky bagatelních věcí

Problematicke výše částky bagatelních sporů se věnovala odborná veřejnost a zejména pak Ústavní soud. Šoljaková dochází k závěru, že částka 10. 000 Kč pro bagatel je částkou příliš vysokou a doporučuje její snížení.<sup>81</sup> Ústavní soud vidí ve výši částky také problém, kdy říká, že označení sporů o částky do 10. 000 Kč jako spory bagatelní není z povahy věci přiléhavé (na rozdíl od sporů o částky do 2. 000 Kč).<sup>82</sup> Ústavní soud dokonce zákonodárce pokáral za to, že částka 10. 000 Kč je z pohledu vnitřní konzistence právní řádu určena nahodile.<sup>83</sup> V pozdějším nálezu Ústavní soud jde ještě dále a shledává, že spor o částku kolem 10. 000 Kč již s ohledem na současné ekonomické poměry fyzických osob s průměrnými příjmy nelze pokládat za bagatelní,<sup>84</sup> neboť z pohledu reálných příjmů obyvatelstva se současná „bagatelní“ částka téměř rovná průměrnému měsíčně poskytovanému starobnímu důchodu anebo polovině průměrného měsíčního čistého výdělku zaměstnance.<sup>85</sup>

S výše uvedenými argumenty naprosto souhlasím. Zastávám názor, že výše částky bagatelních sporů je opravdu vysoká. Vnímání výše bagatelů je věcí subjektivní, záleží na majetkových poměrech dotazovaného, avšak pro mnohé částka 10. 000 je doslova existenční, neboť může tvořit jejich čistý měsíční příjem. Právě na tyto osoby z chudších poměrů by měl zákonodárce pamatovat a snažit se je uchránit od případné dluhové pasti, kdy jeden dluh splácí dluhem druhým, často na základě smlouvy o půjčce s pololegálními společnostmi a s vysokými úroky.

Doporučil bych proto zákonodárci, aby výši bagatelů upravil, a to zpět na částku 2. 000 Kč. Případně zakotvil různé výše bagatelů, závislé na tom, kdo jsou strany sporu (podobně jako výše bagatelů u dovolání). Pokud jednou stranou sporu bude osoba fyzická, výše bagatelních sporů by byla 2. 000 Kč. V ostatních případech bych stávající částku 10. 000 Kč zachoval či zvýšil<sup>86</sup>.

<sup>81</sup> ŠOLJAKOVÁ, Ivana. Přípustnost odvolání ve sporech o částku nepřevyšující 10 000 Kč, zahájených před 1. 7. 2009. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 17, s. 631 – 633.

<sup>82</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08

<sup>83</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12

<sup>84</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11

<sup>85</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12

<sup>86</sup> Pro srovnání je v Německu výše bagatelních věcí vymezena částkou 600 EUR (cca 15. 600 Kč).

### 3.3 Přípustnost odvolání v bagatelních sporech

V soudní praxi i v odborné literatuře za doby existence bagatelních věcí vyvstala důležitá otázka. Není absence odvolání v těchto věcech v rozporu s ústavním právem na spravedlivý proces dle čl. 36 LZPS? Ústavní soud proto opakovaně vyslovil, že jednostupňové soudnictví, zejména ve věcech objektivně bagatelního významu, nevybočuje z ústavních mezí.<sup>87</sup> V usnesení ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 2612/2007, Ústavní soud toto potvrzuje a říká, že pokud OSŘ vylučuje u bagatelních věcí přezkum rozhodnutí vydaných ve druhé instanci, není to v obecné rovině v rozporu s čl. 36 odst. 1 LZPS. Zároveň však konstatuje, že z tohoto pravidla jsou přípustné určité výjimky.<sup>88</sup> Ústavní soud dokonce shrnuje, že jednoinstančnost bagatelních řízení nevzbuzuje z hlediska ústavnosti pochybnosti, neboť z žádného ustanovení Ústavy, Listiny ani z mezinárodních smluv ve smyslu čl. 10 Ústavy, neplyne povinnost víceinstančového řízení (s výjimkou věcí trestních).<sup>89</sup>

Avšak i přes výše uvedené Ústavní soud dochází k závěru, že je možné učinit výjimku v případech mimořádně závažného pochybení, kdy by se obecné soudy při interpretaci ustanovení právního předpisu dopustily svévole, tj. např. své rozhodnutí by vůbec neodůvodnily, nebo by se takové odůvodnění přičilo pravidlům logiky, bylo by výrazem přepjatého formalismu či jiného extrémního vybočení z obecných principů spravedlnosti.<sup>90</sup> Z uvedené judikatury Ústavního soudu tedy plyne, že i přes zákaz odvolání v bagatelních věcech dle § 202 odst. 2 OSŘ, existují mimořádné situace, které by odvolání umožnit měly.

Půjde například o situaci, kdy soud prvního stupně, poté co mu je doručena žaloba, předvolá účastníky řízení k projednání věci a zároveň je vyzve, aby se ve smyslu § 115a OSŘ vyjádřili, zda souhlasí s projednáním věci bez nařízení jednání. Zároveň soud připojí doložku ve smyslu § 101 odst. 4 OSŘ, podle níž bude soud předpokládat, že účastník řízení nemá námitek proti projednání věci bez nařízení jednání za předpokladu, že se strana v určité lhůtě nevyjádří. Tyto písemnosti pak soud doručí žalobci, který souhlasí s projednáním věci bez nařízení jednání. Žalovanému v důsledku pochybení soudu nebude předvolání a uvedená výzva doručena. Následně soud přehlédne, že nebylo žalovanému doručeno a ve věci rozhodne. Je-li předmětem řízení bagatelní částka, odvolání nepřichází v úvahu. Pokud však je odvolání práva neznalým žalovaným i přesto podáno, jak by měl odvolací soud

<sup>87</sup> Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01

<sup>88</sup> Více viz usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 2612/07

<sup>89</sup> Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. IV. ÚS 695/01

<sup>90</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08

rozhodnout? Má odvolání pro nepřijatelnost odmítnout, ačkoli došlo k porušení základního práva na spravedlivý proces a v odůvodnění navést účastníka k použití mimořádného opravného prostředku, anebo rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení? Souhlasím s názorem Lockenbauera, že postup spočívající v poučení o mimořádných opravných prostředcích odvolacím soudem při odmítnutí odvolání v bagatelních věcech pro nepřijatelnost je postupem zdlouhavým, navíc průměrný občan nemá o existenci mimořádných opravných prostředků malé či žádné povědomí. Pro účastníky řízení bude jistě srozumitelnější postup, kdy by odvolací soud rozhodnutí prvostupňového soudu zrušil a věc projednal sám. Nelze také opominout, že tento postup je podstatně spravedlivější, rychlejší a hospodárnější.<sup>91</sup>

Z těchto důvodů proto doporučuji, aby zákonodárce z OSŘ odstranil absolutní zákaz odvolání v bagatelních sporech, kdy by odvolání v určitých výjimečných případech povolil. Bude to sice klást větší důraz na posouzení ze strany soudu, opět bude potvrzena role soudce nikoli jako „stroje“, který rozhoduje automaticky, ale bude zohledňovat odlišnosti každého případu, což povede k spravedlivějšímu soudnictví.

### **3.4 Přípustnost odvolání proti výroku o nákladech řízení v bagatelních sporech**

V rámci problematiky náhrady nákladů řízení v bagatelních sporech je velmi často diskutována otázka přípustnosti odvolání proti výroku o nákladech řízení těchto sporů. Může nastat situace, že jedna strana souhlasí s rozhodnutím soudu v meritu věci, avšak nesouhlasí s výší nákladů řízení, které musí nahradit straně vítězné. S ohledem na již zrušenou vyhlášku 484 si lze tuto situace snáze představit.

Ustálená judikatura Nejvyššího soudu říká, že jde-li o rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 2. 000 Kč (§ 202 odst. 2 OSŘ), není odvolání přípustné ani proti výroku o nákladech řízení. Tento názor Nejvyšší soud odůvodňuje tak, že pokud zákon neumožňuje podat odvolání proti rozsudku ve věci samé, znamená to, že nelze podat odvolání ani do výroků ostatních, tedy například i do výroku o nákladech řízení.<sup>92</sup> Křiváčková shrnuje, že podle Nejvyššího soudu jde v případě rozhodnutí o nákladech řízení o jakési sekundární rozhodnutí, které má následovat osud rozhodnutí ve věci samé, a které je svou hodnotou

---

<sup>91</sup> LOCKENBAUER, Jaroslav. Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 10, s. 369 – 370.

<sup>92</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2001, sp. zn. 11 Co 716/2001

bezvýznamné. Na výrok o nákladech řízení je nahlíženo čistě jako na závislý vedlejší výrok takového rozsudku.<sup>93</sup>

Bohužel i Ústavní soud k tomuto tématu říká, že není-li odvolání přípustné ve věci samé, není přípustné ani proti vedlejším výrokům obsaženým v rozsudku soudu prvního stupně, tedy např. proti výroku o příslušenství, o lhůtě k plnění, o předběžné vykonatelnosti nebo výroku o náhradě nákladů řízení.<sup>94</sup>

Výše uvedené neplatí absolutně. Jsou zde určité výjimky. Jedná se o rozsudky pro uznání a pro zmeškání, které výslovně § 202 odst. 2 OSŘ vyjímá z tohoto zákazu. Stejně tak lze dle § 174 odst. 2 podat odvolání proti nákladům řízení platebního rozkazu. U těchto rozhodnutí nehraje výše žalované částky roli a lze podat odvolání i proti rozhodnutí v bagatelních sporech.

Uvedené závěry Nejvyššího soudu a Ústavního soudu shledávám nešťastnými. Pro mnoho budoucích stran je výše případných nákladů řízení hlavní faktor, který rozhodne, zda žalobu podají či nikoli. Je pochopitelné, že tyto dva soudy zejména pamatují na smysl bagatelních sporů, a to nezatěžovat odvolací soudy věcmi zanedbatelného významu, avšak je nutné si uvědomit, že v době vydání těchto rozhodnutí ještě neproběhla „revoluce“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami<sup>95</sup> a ani nebyla zrušena vyhláška 484. Náklady řízení i přes bagatelní povahu věci mohly být až osminásobné, rozmohlo se skupování bagatelních pohledávek inkasními společnostmi, o nákladech případné exekuce ani nemluvě.

### **3.5 Bagatelní spory zahájené tzv. formulářovými žalobami**

Za účinnosti vyhlášky 484 se objevila neetická praxe některých inkasních společností. Princip by jednoduchý. Inkasní společnost ve velkém množství skupovala drobné pohledávky od věřitelů, kteří se nechtěli jejím vymáháním zabývat. Poté si tato inkasní společnost zvolila advokáta, aby tyto bagatelní částky vymáhal. Advokát tak činil podáváním tzv. formulářových žalob, kterými zahlcoval příslušný soud. Často inkasní společnosti skupovaly stovky až tisíce pohledávek (často promlčené), kdy zneužitím vyhlášky 484 vydělávaly horentní sumy. Tento postup se však stal nakolik palčivým problémem, že okresní soudy začaly zvolení advokáta v těchto případech považovat za neúčelné, což vedlo k nepřiznání nákladů za právní zastoupení. Na existenci drobné pohledávky je většinou dlužník schopen si

---

<sup>93</sup> KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 479.

<sup>94</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12

<sup>95</sup> SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 10, s. 367 – 369.

vzpomenout, uznat své pochybení a dokonce ji i obratem uhradit. Čím je však zaskočen, je výše nákladů za vymáhání pohledávky, která několikanásobně převyšuje samotnou dlužnou částku.<sup>96</sup> Do situace se nakonec vložil Ústavní soud, kdy nálezem ze dne 29. 3. 2012 dosavadní praxi změnil.

V uvedeném případě šlo o učebnicový případ zmíněného problému. Stěžovatel brojil proti více rozhodnutím, jimiž mu obecné soudy, ač byl ve věci úspěšný, nepřiznaly náhradu nákladů řízení podle vyhlášky 484. Náhradu nákladů řízení mu naopak zkrátily s odkazem na § 151 odst. 2 OSŘ. Skutkový stav byl následující. Dopravní podnik jako původní věřitel postoupil skrze prostředníka na stěžovatele pohledávky sestávající z přírážky k jízdnému (1. 000 Kč) a základního jednorázového jízdného (22 Kč). Převod byl sjednán jako úplatný. Obecné soudy vyhověly žalobám stěžovatele a uložily žalovaným zaplatit jízdné a přírážku k jízdnému a dále je zavázaly povinností k náhradě nákladů řízení v částce 3. 720 Kč namísto požadovaných 8. 520 Kč. Shledaly, že všichni žalovaní byli přistiženi v hromadném dopravním prostředku bez platné jízdenky, a proto jim v souladu se smlouvou a právními předpisy vznikla povinnost zaplatit vedle jízdného ještě přírážku.<sup>97</sup>

Formulářovou žalobu Ústavní soud definuje jako návrh mající podobu využitého vzoru, jenž se bude od své předlohy odlišovat jen v minimální míře, a to právě takové, aby mohl být návrh co do určitosti osob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizován. Základ právní argumentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření však bude totožný či jen s drobnými odchylkami. Z takových okolností je nutné uzavřít, že sepsání tzv. formulářové žaloby představuje spíše administrativní úkon, než provedení úkonu právní služby.<sup>98</sup> S tímto lze jen souhlasit. Změnit označení žalovaného, výši částky a podobné drobnosti do předem připraveného vzoru platebního rozkazu či elektronického platebního rozkazu je věcí velmi jednoduchou a časově nenáročnou, kdy k tomu není třeba ani právnické vzdělání. Navíc uvedenou činnost pro advokáty často vykonávají jejich zaměstnanci. Sám advokát podepsaný pod touto žalobou často ani zmíněný návrh vůbec neviděl a nikdy se jím nezabýval. Doba datových schránek činí celý proces ještě rychlejším a jednodušším. Myslím, že není důvodu, aby odměna za právní zastupování byla proto tak vysoká jako doposud.

Jádrem judikátu je osvobození obecných soudů od přílišného formalismu a stanovení jakéhosi návodu pro „nemechanické“ přiznání náhrad bagatelních sporů. Ústavní soud

---

<sup>96</sup> MAJCHRÁK, Michal. Hromadné vymáhání pohledávek – na pomezí práva, spravedlnosti a businessu. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 3, s. 62 - 69.

<sup>97</sup> SVOBODA, Karel. Nová judikatura k nákladům civilního řízení v bagatelních sporech I. *Soudní rozhledy*, 2012, č. 5, s. 167.

<sup>98</sup> Tamtéž

zopakoval, že podle § 151 odst. 2 OSŘ soud zásadně určí výši odměny za zastupování advokátem dle vyhlášky 484, avšak odůvodňují-li to zvláštní okolnosti případu, postupuje se podle Advokátního tarifu. Tyto zvláštní okolnosti jsou následující. Prvně jde o řízení, v němž proti rozsudku nalézacího soudu není odvolání přípustné (bagatelní věci). Zadruhé jednotlivé žaloby se v zásadě liší jen údaji o žalovaných a žalované částce (formulářová žaloba). Zatřetí jde o pohledávky ze smluv, kde jednou ze stran je spotřebitel a zpravidla jde o smlouvu, nebo podmínky jiného právního důvodu k plnění, při nichž je spotřebitel fakticky vyloučen z možnosti sjednat si je s jiným obsahem (typicky půjde zejména o smlouvy o přepravě, dodávce tepla nebo energií, spotřebitelském úvěru, běžném účtu, o poskytování služeb informační společnosti, o poskytování služeb elektronických komunikací, o pojistné smlouvy, o regulační poplatek).<sup>99</sup> Z výše uvedeného tedy plyne, že obecné soudy obecné soudy mají využívat § 151 odst. 2 OSŘ, jsou-li splněna tři výše uvedená kritéria. Nutno však poznamenat, že z uvedeného judikátu neplyne povinnost splňovat uvedené podmínky kumulativně, tudíž použití § 151 odst. 2 OSŘ je velmi široké.<sup>100</sup>

Hlavním přínosem nálezu ze dne 29. 3. 2012 je závěr Ústavního soudu, kterým učinil přítrž výše uvedenému neetickému chování a bohatnutí na dlužnicích. V řízeních zahájených na základě formulářových žalob, jimiž žalobce žádá přiznání bagatelního peněžitého plnění, které vyplývá z rovněž formulářově zpracované spotřebitelské nebo obdobné smlouvy, přísluší advokátu žalobce v případě plného úspěchu ve sporu odměna pouze ve výši odpovídající присouzené jistině. Je porušením práva na spravedlivý proces, pokud odměna advokáta je přisouzena ve výši, která mnohonásobně převyšuje samotný předmět sporu.<sup>101</sup>

V jiném rozhodnutí Ústavní soud jde ještě dále, kdy říká, že výše uvedené jednání je vedené za účelem dosažení bezdůvodného zisku a je zneužitím procesního práva, dokonce jej lze charakterizovat jako šikanózní, neboť je vedeno přímým úmyslem způsobit žalovanému újmu v podobě částky, kterou musel zaplatit na náhradu nákladů spojených se zastoupením advokátem.<sup>102</sup>

Závěry Ústavního soudu ve výše uvedeném nálezu shledávám velmi spravedlivými a hlavně potřebnými. Inkasní společnosti nemorálně vydělávaly díky dlužníkům horentní sumy, kdy takové „ožebračování“ nelze v právním státě připustit. Není vhodné, aby dlužníci neplnili své závazky, je nutné, aby každý nesl odpovědnost za své chování. Je třeba každého dlužníka

---

<sup>99</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I ÚS 3923/11

<sup>100</sup> SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 10, s. 367 – 369.

<sup>101</sup> Tamtéž

<sup>102</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12

potrestat za prodlení, je nutné, aby se věřitelé domohli svým práv u nezávislého soudu a byli jim nahrazeny náklady, avšak sankce v podobě desetinásobku dlužné částky, je naprosto nepřijatelná, navíc pro mnoho občanů likvidační.

Ani případy vymáhání promlčených bagatelních pohledávek nebyly ničím výjimečným. Soud může promlčení přihlédnout pouze na základě námítky žalovaného, ale díky nízké znalosti právního řádu mnozí žalovaní o této možnosti nemají ponětí, na což inkasní společnosti spoléhají. Navíc se jedná o hmotněprávní institut, tudíž soud nemůže o této možnosti žalované poučit. Nebylo by proto od věci změnit v bagatelních sporech promlčení za prekluzi, která podléhá režimu jinému.

Domnívám se, že závěry Ústavního soudu vedly k větší důvěře občanů v právo a ve spravedlnost. Bohužel této role se měl zhostit zákonodárce či Česká advokátní komora, kteří proti těmto neblahým praktikám měli zakročit již v počátcích a neměli nechat problém narůst do takové velikosti. Myslím, že díky tomuto judikátu přestane být skupování a následné vymáhání drobných pohledávek pro inkasní společnosti finančně zajímavé a dojde k vymizení tohoto jevu. Drobné pohledávky si pak bude věřitel vymáhat sám, bude možná muset zřídit určité zázemí pro vymáhání těchto pohledávek, avšak díky jednoduchosti a nenáročnosti formulářových žalob v tom nevidím problém. Výše odměny za zastupování advokátem jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny je myslím odměnou za administrativní úkon dostatečnou.

### **3.6 Zrušení vyhlášky 484 Ústavním soudem**

Závěry, které Ústavní soud vyvodil v případě formulářových žalob v bagatelních sporech, představovaly velký obrat v dosavadní praxi. Mohlo by se zdát, že takto zásadní rozhodnutí bude nadlouho posledním. Opak je však pravdou. Diskuze odborné i laické veřejnosti na téma náhrady nákladů řízení pokračovala, kdy předmětem kritiky byla zejména vyhláška 484, a to i přes její novelizaci vyhláškou č. 64/2012, která zavedla především více finančních hranic pro stanovení odměny podle výše vymáhané částky (ke stávajícím hranicím 1. 000 Kč, 5. 000 Kč, 10. 000 Kč, nově přibyly hranice 100 Kč, 500 Kč a 2. 000Kč).<sup>103</sup> Avšak i přes tuto dílčí úpravu, necelý rok po vyhlášení nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I ÚS 3923/11, došlo k další „revoluci“.

---

<sup>103</sup> ŠOLJAKOVÁ, Ivana. Vyhláška 484/2000 Sb. – toliko problémy, žádný přínos. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 7, s. 257 - 260.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, zrušil vyhlášky 484, neboť došel k závěru, že je v rozporu čl. 4 odst. 1 LZPS a § 142 odst. 1 OSŘ. Uvedený závěr Ústavní soud odůvodnil několik pádnými argumenty.

Ústavní soud shrnuje, že vyhláška č. 484 neumožňuje rozlišit složitost věci, časovou náročnost, počet provedených úkonů ani způsob, jakým řízení před soudem skončilo, neboť zavedla stanovení nákladů právního zastoupení na základě principu paušalizace sazeb výše odměn za zastupování v řízení. Advokátní tarif naopak vychází z počtu úkonů právní služby poskytnutých ve věci, což více zohlední specifika každého případu. Vyhláška 484 žalobce motivuje k vedení sporů o věc nepatrné hodnoty, což hraničí se zneužitím práva. Ústavní soud opět odsoudil systém vymáhání pohledávek, který se stal podnikatelskou činností, jejímž účelem je zisk za samotné vedení sporu. Přiznaná náhrada nákladů podle vyhlášky 484 je zejména v bagatelních sporech, sporech zahajovaných formulářovou žalobou nebo sporech z adhezních smluv zjevně nepřiměřená povaze a obsahu sporu. Naopak v náročných případech může být paušální sazba nepřiměřeně nízká. Ústavní soud přistoupil ke zrušení vyhlášky 484 i přes to, že soudy mají možnost nepřiznat náhradu nákladů nebo přiznat pouze účelně vynaložené náklady, avšak praxe není jednotná a nepředvídatelná, navíc soudci jsou demotivováni tyto postupy použít.<sup>104</sup>

Dle mého názoru Ústavní soud opět rozhodl správně. Razantním způsobem řekl, že dosavadní praxi je nutné odmítnout, neboť bohatnutí na dlužnících je nejen neetické a nemorální, ale hraničí se zneužitím práva. Navíc je nutné pamatovat na zásadu přiměřenosti nákladů k předmětu řízení, která je tímto porušena.<sup>105</sup> I přes snahu zákonodárce provedenou novelou vyhlášky 484, výše uvedený problém nebyl vyřešen a bylo nutné jej odstranit úplně. Česká advokátní komora k tomu dodává, že s účinností od 7. 5. 2013 se vypočte náhrada nákladů řízení podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. v platném znění, kdy takto vypočtená odměna za právní zastoupení je nárokem procesně úspěšné strany a tvoří její právo na náhradu nákladů řízení.<sup>106</sup>

---

<sup>104</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12

<sup>105</sup> GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení výše nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 7 - 8, s. 40 - 45

<sup>106</sup> Více viz stanovisko sekce pro advokátní ČAK k dispozici na <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11296>



## ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem podrobil současnou právní úpravu hrazení nákladů řízení důkladné a důsledné analýze, často se zvláštním zaměřením na bagatelní spory. Po hlubokém rozebrání této problematiky jsem vyvodil mnohé závěry a poté jsem přistoupil ke zhodnocení současného stavu hrazení nákladů řízení. V rámci sdělení mých názorů jsem zohlednil i hlediska mimoprávní jako spravedlnost, morálka a etika.

Ve své práci jsem se mnohokrát snažil zákonodárci poradit, jak upravit současnou právní úpravu, aby nevznikaly zbytečné a neúčelné náklady řízení. Zvláště v bagatelních sporech je každá částka, která musí být vynaložena navíc, citelně znát.

V neposlední řadě upozorňuji na nesrozumitelnost, neurčitost a složitost právní úpravy. Myslím, že srozumitelná a jednoduchá právní úprava je pro problematiku hrazení nákladů řízení zvláště v bagatelních sporech klíčová. Kdyby osoby bez právního vzdělání dokázaly samy bez pomoci advokáta vystupovat před soudem, byly by schopny samy pochopit ustanovení OSŘ, pak by v jednoduchých věcech nevznikaly náklady řízení spojené se zastupováním advokátem, které tvoří největší část nákladů řízení jako celku.

V první části diplomové práce jsem se zabýval pojmem nákladů řízení. Nejprve jsem přistoupil ke krátkému historickému vývoji současné právní úpravy. Zde se lze dozvědět, že hlavní zásady ovládající placení a hrazení vznikly již za Rakouska-Uherska a přetrvaly dodnes. To je dokladem toho, že se v průběhu mnoha let osvědčily a není proto nutné vytvářet nový systém zásad. V další podkapitole zákonodárci doporučuji pro větší srozumitelnost vložit do zákona legální definici nákladů řízení a chválím jej za demonstrativní výčet druhů nákladů řízení. Stejně tak shledávám vyhovujícím dělení nákladů řízení v užším a širším slova smyslu, neboť kdyby účastník měl hradit náklady na provoz soudní budovy, plat soudce apod., celé řízení by bylo zpomalené a mohly by vzniknout pochybnosti o nepodjatosti soudce. Následuje podkapitola obsahující názory judikatury a praxe k pojmu nákladů řízení. Zde upozorňuji na novelu nařízení vlády č. 142/1994 Sb., účinnou od 1. 7. 2013, která v určitých případech stanovuje minimální výši nákladů řízení spojených s uplatňováním pohledávky.

Druhá část diplomové práce pojednává o zásadách ovládajících placení a hrazení nákladů řízení. Placení nákladů řízení je spjata se zásadou zájmovou, kterou pouze zmiňuji, neboť její úprava není dle mého názoru problematická. Jádrem druhé části diplomové práce je stěžejní zásada ovládající hrazení nákladů řízení, a to zásada úspěchu ve věci, kterou podrobně analyzuji. Tato zásada je použitelná pouze ve sporném řízení, kde lze dle výsledku

řízení určit úspěšného účastníka. V zásadě může nastat několik situací, kterými se blíže zabývám. Zásada zavinění, která také ovládá hrazení nákladů řízení je pouze zmíněna, neboť její úpravu shledávám téměř bezchybnou.

Účastník, který měl ve věci plný úspěch, dostane nahrazeny náklady řízení od účastníka neúspěšného, pouze však ty náklady řízení potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Ve své diplomové práci vyjadřuji nesouhlas s tvrzením, že náklady vznikající v souvislosti se zastupováním advokátem jsou automaticky náklady účelnými. Zvláště v bagatelních sporech toto nelze přijmout. Jelikož účelnost je pojem neurčitý a subjektivní, navrhuji zákonodárci, aby vytvořil „test účelnosti“. Bude-li tento „test“ v zákoně zakotven, každá strana si jej vyhotoví a z výsledku zjistí, zda-li jeho zamýšlené náklady budou soudem posuzovány jako účelné či nikoliv. Povede to dle mého názoru k větší odpovědnosti stran.

V další podkapitole rozebírám názory judikatury na pojem účelnost. Poukazují, že i judikatura prošla vývojem. Od počátečního odmítání restrikcí nákladů řízení, až k dnešnímu ryze účelnému pohledu na věc. Zejména pak Ústavní soud do této problematiky mnohokrát zasáhl, kdy dle mého názoru dopomohl ke spravedlivější a rozumnější úpravě nákladů řízení.

V diplomové práci reaguji na celou řadu neúčelností spojených s náklady na dopravu. Vyvracím další kategorický závěr, že použití motorového vozidla advokátem při poskytování právní služby je vždy účelné. Nezpochybňuji potřebu jezdit automobilem, neboť jde o nejrychlejší způsob dopravy. Nesouhlasím však s tím, aby strany hradily advokátům náklady na provoz jejich luxusních automobilů, které mají vysokou spotřebu pohonných hmot. Navrhuji proto, aby zákonodárce v zákoně stanovil průměrnou spotřebu pohonných hmot a více než tento průměr by se advokátovi nehradilo. Možnou variantou řešení této neúčelnosti je také striktní dodržování § 31 vyhlášky č. 37/1992 Sb. Pokud by nebyl soud požádán o použití vozidla předem (součástí žádosti by byla i kopie technického průkazu), náklady by nebyly přiznány. Snažím se odstranit i další případy neúčelnosti nákladů spojených s dopravou, a to zvolení si advokáta z opačného konce republiky, čímž náklady na dopravu rostou. Navrhuji proto, aby pro řízení v prvním stupni byla stanovena povinnost zvolit si advokáta, který má sídlo v kraji, kde má strana trvalé bydliště či sídlo. S tímto problémem souvisí mé zamyšlení nad místní příslušností, která také přispívá k nárůstu neúčelných nákladů řízení. Řešení spatřuji v rozšíření případů příslušnosti dané na výběr, možnost uzavřít prorogaci nejen v obchodněprávních věcech, restrikce výlučné příslušnosti a u některých případů výlučné příslušnosti stanovení obligatorní substituce advokáta. V současné praxi jsem se setkal i s chvályhodnou snahou některých advokátních kanceláří. Hovořím o institutu substituce, kdy jej advokátní kanceláře využívají právě v situacích, kdy mají klienta z opačného konce

republiky, neboť došly k závěru, že je tento postup účelnější, rychlejší a pohodlnější, s čímž lze jen souhlasit.

V další podkapitole zákonodárci navrhuji, aby způsob stanovení povinnosti hrazení nákladů řízení v případech částečného úspěchu ve věci byl zakotven přímo do znění OSŘ. Osoba bez právního vzdělání toto objasnění jistě přivítá, navíc je to v souladu s mým cílem diplomové práce – mít srozumitelnější a jednodušší procesní úpravu. V rámci této problematiky přemýšlím i nad úlohou advokáta v rámci civilního řízení. Docházím k závěru, že dnešní doba morálnímu a etickému chování příliš nepřeje. Z tohoto důvodu navrhuji rozdělení advokátů do několika skupin. Vznikla by mimo jiné skupina advokátů, kteří by na základě zvláštního povolení České advokátní komory, vykonávali advokacii pouze v oblasti práva občanského. Slibuji si od toho hlubší znalost občanského práva, návrat k hodnotám etiky a morálky a lidský přístup. Tito advokáti již nebudou podnikateli, ale „rádci“ a řešitelé problémů.

Zabývám se také moderačním právem soudu. Tento institut je dle mého názoru nutné využívat více, neboť soudce by měl mít více prostoru zohlednit specifika každého případu, zejména pak majetkové, sociální, osobní a jiné poměry účastníků.<sup>107</sup> Z tohoto důvodu navrhuji odstranit ze znění zákona slovo výjimečně, aby se ztratila exkluzivita tohoto institutu. Díky rozhodnutí Ústavního soudu nelze moderační právo vykládat tak, že lze kdykoli, bez ohledu na základní zásady rozhodování o nákladech řízení, nepřiznat náhradu nákladů úspěšnému účastníku řízení.<sup>108</sup> S tím závěrem nesouhlasím, navrhuji dnešní moderační právo soudu rozšířit, takovým způsobem, aby bylo možné výjimečně přiznat náhradu nákladů řízení v jiném rozsahu, než který udává zásada úspěchu ve věci. Vedlo by to k větší volnosti soudce při rozhodování o náhradě nákladů řízení, ke spravedlivějším rozsudkům a zohlednění mimoprávních hledisek. Zejména v bagatelních sporech by toto rozšířené moderační právo soudu mohlo pomoci odstranit stále se vyskytující neetické chování některých žalobců.

V rámci problematiky přiznání náhrady nákladů řízení neúspěšné straně kriticky hodnotím současné znění § 143 OSŘ. Dřívější procesní úprava obsahovala tři kumulativní podmínky pro použití tohoto institutu, a to neúspěšný žalovaný, který nezavdal příčinu k podání žaloby a uplatněný nárok žalobce včas uzná nebo se mu nebrání.<sup>109</sup> Dnešní úprava podmínku včasného uznání žalobcova nároku žalovaným vypustila, čímž popřela dle mého

---

<sup>107</sup> ŠKÁROVÁ, Marta, SARALIEVOVÁ, Irena. In ŠKÁROVÁ, Marta (ed). *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4.vyd. Praha: Linde, 2009, s. 358 (§ 150).

<sup>108</sup> Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 305/03, nález Ústavního soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 401/06

<sup>109</sup> § 131 OSŘ 1950, § 45 ČRS

názoru smysl a účel tohoto institutu, kterým je zejména ochránit žalovaného a zabránit vzniku zbytečných řízení. Zákonodárce by proto tuto třetí podmínku do znění § 143 OSŘ měl vrátit.

Občanský soud řád obsahuje řadu výjimek ze zásady úspěchu ve věci. Nejzajímavější je nové ustanovení § 142a OSŘ které říká, že žalobce, který měl úspěch ve věci zahájené podle § 80 písm. c) OSŘ, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže ve lhůtě nejméně sedmi dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování výzvu k plnění. Zákonodárce se však nevyhnul některým chybám. Prvně nesprávně operuje s pojmem adresa pro doručování. Dále shledávám, že stanovená sedmidenní lhůta pro zaslání výzvy k plnění je v rámci přeshraničních sporů dosti krátká. Navrhuji proto její prodloužení v rozmezí čtrnácti až třiceti dnů. Pro vnitrostátní spory je myslím sedmidenní lhůta dostačující. Chválím zákonodárce za zdůraznění role soudu, kdy stanovil možnost přiznat náhradu nákladů řízení, i pokud žalobce výše uvedenou povinnost nedodrží. Tento institut je dozajista krok správným směrem, nedostatky doporučuji odstranit novelou. Zejména v bagatelních sporech najde § 142a OSŘ bohaté uplatnění.

Poslední části mé diplomové práce je věnována bagatelním sporům. Nejprve krátce definuji pojem bagatelních věcí, následně seznamuji s novelami OSŘ provedené zákonem č. 30/2000 Sb. a zákonem č. 7/2009 Sb. Současně osvětluji důvody, které vedly zákonodárce k zakotvení této úpravy a kriticky se vyjadřuji k současné výši bagatelu. Domnívám se, že částka 10. 000 Kč není pro mnoho osob částkou zanedbatelnou či nepodstatnou, a to z mnoha důvodů. S mým názorem souhlasí i bohatá judikatura Ústavního soudu, kterou k tématu uvádím. Navrhuji proto zákonodárci, aby výši bagatelu změnil, a to zpět na částku 2. 000 Kč, případně aby byly stanoveny různé výše bagatelních věcí (podobně jako u dovolání).

Ve své diplomové práci se zabývám i otázkou přípustnosti odvolání v bagatelních věcech. Zákon hovoří v ustanovení § 202 odst. 2 OSŘ o striktním zákazu, avšak judikatura Ústavního soudu dochází k jinému závěru. Ústavní soud říká, že v případě mimořádně závažných pochybeních ze strany soudu by odvolání v bagatelních sporech být přípustné mělo.<sup>110</sup> S tímto závěrem plně souhlasím, neboť tento postup je rychlejší a pro strany jednodušším řešením, než se změny vadného rozhodnutí domáhat pomocí mimořádných opravných prostředků. Navrhuji proto zákonodárci, aby do znění § 202 odst. 2 OSŘ možnost podat odvolání ve výjimečných případech povolil.

Ustálená judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu nepřiznává možnost odvolat se proti výroku o nákladech řízení v bagatelních sporech. Oba soudy výrok o nákladech řízení

---

<sup>110</sup> Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 nebo nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 2736/07

považují za „vedlejší“ produkt skončeného sporu, tudíž musí následovat osud výroku hlavního. Nelze-li podat odvolání proti výroku hlavnímu, tím spíše nelze podat odvolání proti výroku vedlejšímu. Tento názor nesdílím a navrhuji zákonodárci, aby odvolání proti výroku o nákladech řízení umožnil, neboť výše nákladů řízení může být až desetinásobná.

Poslední podkapitoly diplomové práce jsou věnovány „revolučním“ zásahům Ústavního soudu do problematiky bagatelních sporů. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I ÚS 3923/1, zejména stanovil, že v případě bagatelního sporu zahájeného formulářovou žalobou přísluší advokátu žalobce v případě plného úspěchu ve sporu odměna pouze ve výši odpovídající присouzené jistině. Dle mého názoru oprávněná reakce na neetické praktiky inkasních společností, které se zneužíváním vyhlášky 484 „přižívovaly“ na dlužnících. Jelikož inkasní společnosti prostřednictvím formulářových žalob často úmyslně vymáhaly pohledávky promlčené, spoléhající na neznalost námítky promlčení, navrhuji nahradit promlčení institutem prekluze, ke které soud přihlíží ex offo. Další ranou pro inkasní společnosti se stal nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, který zrušil vyhlášku 484.

Svoji diplomovou práci jsem věnoval náhradě nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory. Mým cílem bylo zejména upozornit na problematické aspekty této problematiky a navrhnout zákonodárci řešení, což se myslím podařilo. Některé mnou navrhované změny jsou místy příliš radikální či nerealizovatelné, často plně idealizovaného pohledu na svět. Ze znění celé práce je také zřejmé, že prosazují srozumitelnější a jednodušší procesní úpravu, neboť bude-li takové OSŘ, klesnou náklady řízení spojené se zastupováním. Také jsem se snažil zákonodárci navrhnout, jakým způsobem docílit toho, aby soudce měl více prostoru k zohlednění specifik každého případu. Toto mé smýšlení podporuje i bohatá judikatura Ústavního soudu, která stejně jako já zohledňuje i mimoprávní aspekty jako spravedlnost, morálka a etika.

## SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### Komentáře

- DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I., II.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád I., II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 3058 s.
- ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád vysvětlivkami a judikaturou.* 4. vydání. Praha: Linde, 2009. 1262 s.

### Monografie

- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní.* 6. vydání. Praha: Linde, 2011. 712 s.
- STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 660 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces.* 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s.

### Odborné články

- BÍLÝ, Martin. Subjekty náhrady nákladů řízení. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 308.
- DVOŘÁK, Bohumil. Náhrada nákladů řízení neúspěšnému žalovanému. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 197.
- GRYGAR, Jiří. Nepřiznání náhrady nákladů řízení podle §142a OSŘ. *Rekodifikace&praxe*, 2013, č. 3.
- GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení výše nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 7 - 8, s. 40 - .....
- HENDRYCHOVÁ, Ivana. Náhrada nákladů řízení a §150 OSŘ ve světle některých nálezů Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 6, s. 219 - 222.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Náklady soudního řízení zejména úprava občanského soudního řádu. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 5, s. 10 - 14.
- KRÁLÍK, Michal. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 8, s. 381 - 385.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v

bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 479.

- LAVICKÝ, Petr, STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 9, s. 369 - 380.
- LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem. *Právní fórum*, 2012, č. 5, s. 191 - 198
- LOCKENBAUER, Jaroslav. Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 10, s. 369 – 370.
- MAJCHRÁK, Michal. Hromadné vymáhání pohledávek – na pomezí práva, spravedlnosti a businessu. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 3, s. 63 - 69.
- SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 10, s. 367 – 369.
- ŠÍMA, Alexandr. „Účelně“ vynaložené náklady účastníka řízení při právní pomoci advokáta. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 3, s. 67 – 69.
- ŠOLJAKOVÁ, Ivana. Vyhláška 484/2000 Sb. – toliko problémy, žádný přínos. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 7, s. 257 - 260.
- ŠOLJAKOVÁ, Ivana. Přípustnost odvolání ve sporech o částku nepřevyšující 10 000 Kč, zahájených před 1. 7. 2009. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 17, s. 631 – 633.
- VRCHA, Pavel. Několik poznámek k rozhodování o nákladech řízení (zejména před soudy prvního stupně). *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 7, s. 237 - 244.
- VRCHA, Pavel. Několik poznámek k rozhodování o nákladech řízení (zejména před soudy prvního stupně). *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 8, s. 273 - 280

## **Judikatura**

- Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2001, sp. zn. 11 Co 716/01
  
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 727/00
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. IV. ÚS 695/01
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 305/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 653/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 450/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 763/05

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 401/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 315/07
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 2612/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 2736/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2696/08
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2010, sp. zn. II. ÚS 3246/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. III. ÚS 161/11
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12

## **Právní předpisy**

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních
- Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákon č. 130/2000 Sb. účinném ke dni 1. 6. 2000
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákon č. 7/2009 Sb. účinném ke dni 1. 7. 2009
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku
- Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)



- Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)

## **SHRNUTÍ / SUMMARY**

### **Náhrada nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory**

V diplomové práci je analyzována současná právní úprava hrazení nákladů řízení se zvláštním zaměřením na bagatelní spory. V první části je vymezen pojem a stručně popsán vývoj právní úpravy nákladů řízení. Druhá část diplomové práce je věnována zásadám, které ovládají placení a hrazení nákladů řízení. Především zásada úspěchu ve věci je podrobena kritickému rozboru, kdy je upozorněno na nedostatky současné právní úpravy a navrženy změny, které by měl zákonodárce zakotvit do znění zákona. Poslední část diplomové práce obsahuje vymezení pojmu bagatelních sporů, dále kritické poznámky k přípustnosti odvolání v bagatelních sporech a přípustnosti odvolání proti výroku o nákladech řízení v bagatelních sporech. Závěrem je přistoupeno ke zhodnocení nálezů Ústavního soudu, které se věnují problematice bagatelních sporů zahájených tzv. formulářovými žalobami a zrušení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb.

### **Reimbursement of the proceedings costs with special emphasis to small claim disputes**

In my thesis I analyse the current legislation concerning reimbursement of the proceedings costs. I focus mainly on small claims disputes in the Czech Republic. The first part defines the concept and briefly describes the development of legislation, which is connected to with the proceedings costs. The second part discusses the principles that apply to payment and reimbursement of proceedings costs. Especially the principle of success in the case is subjected to critical analysis, in which shortcomings of current legislation are highlighted and recommendations are made with regards to the adaptation of the law, which the legislature had to anchor in the text of the law. The last part of the thesis contains a definition of small claims, critical comments on the admissibility of appeals in small claims and the admissibility of the appeal against the statement on proceedings costs in small claims. Finally, I evaluate verdicts of the Constitutional Court, which are dedicated to the issue of small claims initiated by so-called model suits and the annulment of the decree no. 484/2000 Collection by the Ministry of Justice.

## **KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS**

Náhrada nákladů řízení	Reimbursement of the proceedings costs
Bagatelní spory	Small claims disputes
Zásada úspěchu ve věci	Principle of succes (in the case)
Zásada zavinění	Principle of fault
Moderační právo soudu	Moderation right of courts